ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«*Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε*».

Ἔτος 63ον. ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ, 1927. Ἀριθ. 11

ΣΩΤΗΡΙΑ

«Διάσωσον τὴν ζωήν σου· μὴ περιβλέψῃς ὀπίσω σου καὶ μὴ σταθῇς καθ' ὅλην τὴν περίχωρον· διασώθητι εἰς τὸ ὄρος, διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῇς».
Γεν. ιθ'. 17.

Εἶναι παρὰ πολὺ γνωστὴ ἡ ἱστορία τοῦ Λὼτ καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν Σοδόμων καὶ τῆς Γομόρρας, ὥστε περιττὸν εἶναι νὰ τὴν ἀναπαραστήσω. Θὰ λάβω μόνον τὴν διαταγὴν τῶν ἀγγέλων πρὸς τὸν Λὼτ ὡς ἔχει εἰς τὸ ἀνωτέρω ἐδάφιον, διὰ νὰ ἴδωμεν κατὰ τί δύναται νὰ μᾶς βοηθήσῃ εἰς τὴν σημερινήν μας ἐποχὴν πρὸς ἀπόκτησιν τῆς *σωτηρίας,* τὴν ὁποίαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ζητοῦν καὶ ὅλοι ἐπιδιώκουν, πλὴν ὀλίγοι, πολὺ ὀλίγοι τὴν εὑρίσκουν.

Τί ἀκριβῶς συνέβη εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν ὡς πρὸς τὰς μορφολογικὰς μεταβολὰς τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς εἶναι ζητήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀσχολοῦνται οἱ ἐπιστήμονες γεωλόγοι. Ἡμᾶς ἐνδιαφέρουν ἄλλα πράγματα. Ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν ἐπέφερε τὴν καταστροφὴν τῶν δύο ἐκείνων πόλεων, ἀπὸ τῆς ὁποίας θαυματουργικῶς καὶ τρόπον τινὰ βιαίως ἐσώθη ὁ Λώτ, ἓν εἶναι βέβαιον: Ὅτι ἡ καταστροφὴ ἐκείνη ἀπεδόθη ἐξ ὑπαρχῆς εἰς αἰτίας ἠθικάς, καὶ ὅτι ἦτο μία δικαία τοῦ Θεοῦ κρίσις κατὰ τῶν πονηρῶν καὶ ἐκλύτων κατοίκων, μαρτυρουμένη ὑπὸ τῶν συγχρόνων των καὶ οὕτω διαδοθεῖσα διὰ μέσου τῶν αἰώνων μέχρις ἡμῶν. Καὶ βεβαίως, ἐνόσῳ Θεὸς ἅγιος καὶ δίκαιος κυβερνᾷ τὸ σύμπαν, ἡ ἀδικία, ἡ ἀνηθικότης καὶ ἡ ἁμαρτία ἐν γένει θὰ λάβωσι τὴν ἔνδικον τοῦ Θεοῦ ἀνταπόδοσιν. «Ἂν ὁ δίκαιος μόλις σώζηται», λέγει ὁ Πέτρος, «ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ θέλει φανῇ;» (Α'. Πέτρ. δ'. 18). Ἂν μὲ τόσην δυσκολίαν καὶ ἀγῶνα ἐσώθη ὁ Λώτ, πῶς θὰ ἠδύναντο οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων ἐκείνων, μὲ τοιαύτην ἔκλυτον ζωήν, νὰ ἐμφανισθοῦν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Πῶς εἶναι δυνατὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς μας, διακηρύττοντας ὅτι μόνον μὲ τὸ ψεῦδος, τὴν κλοπήν, τὴν ἀπάτην καὶ τὸν ὑποσκελισμὸν τοῦ πλησίον, δύναται νὰ ἐπιπλεύσῃ ὁ ἄνθρωπος, πῶς εἶναι, λέγω, δυνατὸν ἡμεῖς καὶ οἱ σύγχρονοι ἡμῶν νὰ ἐμφανισθῶμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Τί ἆρά γε θὰ παρουσιάσωμεν εἰς τὸν Θεὸν ἐμφανιζόμενοι ἐνώπιόν του; Ἀγάπην ἡ ὁποία δὲν ὑπάρχει; ἢ εὐσέβειαν, ἡ ὁποία ἐξέπνευσεν, ἢ σέβας πρὸς τοὺς μεγαλειτέρους, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄγνωστον; ἢ ἀλήθειαν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνύπαρκτος; ἢ ἠθικὴν καθαρότητα, ἡ ὁποία πρὸ πολλοῦ ἔσβυσε; ἢ πραότητα, ἡ ὁποία ἔπαυσε πλέον νὰ ἀκούηται; ἢ δικαιοσύνην, ἡ ὁποία ἀντικατεστάθη διὰ τῆς καταδυναστεύσεως καὶ τῆς καταπατήσεως παντὸς θείου καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου;

«Οὐαὶ εἰς σᾶς!» βροντοφωνεῖ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ὁ προφήτης Ἀμώς, «τοὺς μεταστρέφοντας τὴν κρίσιν εἰς ἀψίνθιον καὶ ἀπορρίπτοντας κατὰ γῆς τὴν δικαιοσύνην» (Ἀμὼς ε'. 7).

Τὸ ποτήριον εἶναι πλῆρες· ὁ Κύριος θὰ ἐκχύσῃ ὅπως καὶ ἐκχέει τὴν ὀργήν του ἐπὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ κόσμου, ὅστις ἀγνοεῖ καὶ τὸν κίνδυνον, ὃν διατρέχει, καὶ τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον δύναται νὰ καταφύγῃ πρὸς σωτηρίαν του.

Εἰς τὴν ἀπελπιστικὴν αὐτὴν κατάστασιν, καθ' ἣν ὁ κόσμος πανταχόθεν ἀπειλεῖται, περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς καταστροφῆς, ἐμφανίζεται ὁ Κύριος διὰ τοῦ ἀγγέλου Του, ὅπως δὲ πάλαι τὸν Λώτ, οὕτω καὶ ἡμᾶς σήμερον προτρέπει καὶ βιάζει κινδυνεύοντας νὰ σωθῶμεν. Δηλαδή, ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας πράττει σήμερον ὅ,τι ἔπραξε πάντοτε διὰ νὰ σώσῃ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς καταστροφῆς.

Ἂς ἴδωμεν τί δυνάμεθα νὰ ἐξάγαγωμεν ἐκ τοῦ ἐνώπιον ἡμῶν χωρίου τῆς Γραφῆς:

Α'. ***Τὴν παραγγελίαν — τὸ ὄρος τῆς σωτηρίας.*** Τὸ παράγγελμα τῶν ἀγγέλων εἶναι: «Διάσωσον τὴν ζωήν σου . . . . διασώθητι εἰς τὸ ὄρος, διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῇς». Ὁ κίνδυνος ἐπίκειται· ἡ καταστροφὴ εἶναι ἐπὶ θύραις. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐρωτᾷ διατί; Λησμονεῖ ὅτι ἡ ἁμαρτία, τὴν ὁποίαν ἐφιλοξένησε καὶ ἐπεριποιήθη τόσον ἐπιμελῶς, εἶναι ὁ κακὸς δαίμων τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις συνεσώρευσεν ἐπ' αὐτοῦ ὅλα τὰ δεινά. Τὴν ἠθικὴν καὶ φυσικήν του ζωήν, τὸ ἄτομόν του καὶ τὴν οἰκογένειάν του, τὴν κοινωνίαν του καὶ κάθε εὐγενὲς αἴσθημά του, δηλαδὴ τὰ πάντα, ἐμόλυνεν ἡ ἁμαρτία, καὶ τὸ σπουδαιότερον ὅλων, ὑπέσκαψε τὰ θεμέλια τῆς πνευματικῆς του ὑποστάσεως καὶ πάσης ἐν γένει ὑγιοῦς ἐν αὐτῷ ἀρχῆς.

Ἄπελπις καὶ ἐν ἀπογνώσει διατελῶν, ζητεῖ ναυαγίου σανίδα, ἀλλὰ δὲν εὑρίσκει τοιαύτην οὐδαμοῦ. Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ ἀκούεται διὰ μέσου τῶν αἰώνων: «Διάσωσον τὴν ζωήν σου εἰς τὸ ὄρος».

Σημειώσατε ὅτι τὸ ὄρος δὲν εἶναι δημιούργημα ἢ ἐφεύρεσις τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπάρχει ἐκεῖ ἀπ' αἰώνων, ὡς ἔργον καὶ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, πρὶν ἢ ὁ ἄνθρωπος κληθῇ νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ ὡς καταφύγιόν του διὰ τὴν σωτηρίαν του. Ἀλλ' ὁ συναισθανόμενος τὸν κίνδυνον ***δέον νὰ τρέξῃ πρὸς τὸ ὄρος*** διὰ νὰ σωθῇ, καθ' ὅτι τὸ ὄρος θὰ μείνῃ ἐκεῖ ὅπου εἶναι, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἂν δὲν ὑπάγῃ πρὸς αὐτό, δὲν θὰ σωθῇ. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐρωτᾷ: «Εἶμαι ἐγὼ ἱκανὸς νὰ διασώσω τὴν ζωήν μου;» Μάλιστα, ἀλλὰ πρέπει νὰ τρέξῃς πρὸς τὸ ὄρος τῆς Σωτηρίας—***πρὸς τὸν Χριστόν.***

Ὑπάρχει μία μερὶς ἀνθρώπων, ἡ ὁποία ἰσχυρίζεται ὅτι, ὅπως ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ τὴν κακοδαιμονίαν καὶ δυστυχίαν του, οὕτως εἶναι καὶ ὁ αὐτουργὸς τῆς σωτηρίας του διὰ τῶν καλῶν του διαθέσεων καὶ διὰ τῶν εἰλικρινῶν του προσπαθειῶν πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ζυγοῦ τῆς ἁμαρτίας.

Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου ἔχει κάποιαν ἀλήθειαν· τὸ δεύτερον ἀρνεῖται τελείως τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ θεωρεῖ αὐτὸν ἱκανὸν δι' ὅλα. Λησμονοῦν οἱ ταῦτα λέγοντες ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὅπως εἶναι καὶ εὑρίσκεται εἰς τὴν σημερινήν του κατάστασιν, εἶναι ἓν ἠθικὸν ναυάγιον καὶ ἑπομένως εἶναι

ἀδύνατον νὰ πράξῃ τι δι' ἑαυτοῦ· ἡ δὲ προσπάθειά του πρὸς ἀνόρθωσιν τὸν βυθίζει ἔτι βαθύτερον εἰς τὸν βόρβορον τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς κακοδαιμονίας. Αὐτὴ εἶναι ἡ πεῖρα ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἐκείνη δὲ ἡ κραυγὴ τοῦ Παύλου: «Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θέλω, τοῦτο δὲν πράττω, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μισῶ, τοῦτο πράττω» (Ρωμ. ζ' 15) ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅλων.

Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη μερὶς ἀνθρώπων, οἵτινες ἰσχυρίζονται ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Κατὰ τὴν ἀντίληψιν αὐτῶν ***ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἀπολύτως τίποτε νὰ πράξῃ· ὅλα τὰ ἐτελείωσεν ὁ Θεὸς διὰ τὸν ἄνθρωπον.*** Ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος παρίσταται τηρῶν στάσιν ἐντελῶς παθητικήν. Ἡ μερὶς αὐτη, ὡς πρὸς τὸ μέσον τῆς σωτηρίας—τὸ ὄρος τῆς Σωτηρίας—σκέπτεται ὀρθῶς. Τὸ ὄρος τῆς Σωτηρίας εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ δεύτερον σημεῖον δὲν σκέπτεται ὀρθῶς· διότι δὲν εἶναι δυνατὸν διὰ τῆς ἀδρανείας καὶ τῆς παθητικῆς στάσεως νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ὄρος. Πρέπει νὰ κινηθῇ. Τὸ παράγγελμα: «Διάσωσον τὴν ζωήν σου» διατάσσει ἐνέργειαν. Πῶς θὰ διασώσῃ τὴν ζωήν του; Τρέχων πρὸς τὸ ὄρος τῆς Σωτηρίας—πρὸς τὸν Χριστόν, ὅστις καλεῖ ὅλον τὸν ἁμαρτωλὸν κόσμον λέγων: «Ἔλθετε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι καὶ ἐγὼ θέλω σᾶς ἀναπαύσει». Τίνες εἶναι οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι; Οἱ συναισθανόμενοι τὴν ἁμαρτωλότητά των. Καὶ ἐδῶ ἀκόμη βλέπομεν ὅτι ἀπαιτεῖται ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου. Πρέπει νὰ ἐρωτήσῃ τις τὴν συνείδησίν του, νὰ ἐξετάσῃ λεπτομερῶς τὴν ζωήν του, καὶ τότε βλέπει καὶ ὁμολογεῖ τὴν ἀναξιότητά του καὶ ἀνικανότητά του. Αὔτη εἶναι μία ἐνέργεια ἀρνητικὴ (ἂς τὴν ὀνομάσωμεν οὕτως) ἀλλ' εἶναι πάντως ἐνέργεια καὶ μάλιστα ἀπαραίτητος, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ λάβῃ τὴν σωτήριον καὶ θετικὴν ἀπόφασιν νὰ τρέξῃ πρὸς τὸ ὄρος. Τὸ ὄρος δὲν θὰ ἔλθῃ ποτὲ πρὸς τὸν ἄνθρωπον· ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ καταφύγῃ πρὸς τὸ ὄρος. Ἀλλ' οὔτε καὶ ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ τὸ ὄρος. Ἁπλῶς θὰ τρέξῃ, θὰ καταφύγῃ πρὸς τὸ ὄρος, διὰ νὰ σωθῇ. Καὶ γνωρίζομεν τί σημαίνει δρόμος διὰ τὸν ἀθλητήν, καὶ διὰ τὸν μαθητὴν εἰς τὸ σχολεῖον. Εἶναι προσπάθεια ἡ ὁποία θέτει εἰς κίνησιν ὅλας τὰς δυνάμεις· δὲν εἶναι ἀδράνεια, δὲν εἶναι παθητικότης.

Φίλε ἀναγνῶστα, ἤκουσας τὸ παράγγελμα τοῦ Θεοῦ; Ἴσως ὄχι. Ἰδού, τώρα μία καλὴ εὐκαιρία νὰ τὴν ἀκούσῃς: «Διάσωσον τὴν ζωήν σου!» Ἀλλ' ἴσως τὴν ἤκουσας καὶ ἄλλοτε. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει σὲ ἐρωτῶ: Τί περιμένεις, ἐνῷ αἱ φλόγες σὲ περιεκύκλωσαν πανταχόθεν; Διστάζεις ἀκόμη νὰ καταφύγῃς πρὸς τὸ ὄρος—πρὸς τὸν Χριστόν; Δὲν βλέπεις πέριξ σου τοὺς πίπτοντας ὑπὸ τὰ πλήγματα τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς διαφθορᾶς; δὲν ἀκούεις τοὺς γόους τῶν πνιγομένων πέριξ σου; Διατί ἀμελεῖς, διατί ἀναβάλλεις; Διάσωσον τὴν ζωήν σου πρὸς τὸ ὄρος.

Β'. ***Οἱ ὅροι τῆς Σωτηρίας.*** «Διάσωσον τὴν ζωήν σου εἰς τὸ ὄρος», ἀλλὰ καὶ «μὴ βλέπεις ὀπίσω, καὶ μὴ σταθῇς καθ' ὁδόν». Εἰσῆλθες ἅπαξ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, εἰς τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸ ὄρος; Δὸς προσοχὴν εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐπιτυχίας. Διὰ νὰ λείψῃ πᾶσα τυχὸν παρεξήγησις, πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὑπὸ δύο ἐπόψεις παρουσιάζεται ἡ σωτηρία. ***Πρῶτον***, ὡς μία ἄμεσος πραγματικότης, τῆς ὁποίας τὴν βεβαιότητα ἀποκτᾶ πᾶς ἄνθρωπος ἀμέσως διὰ πίστεως εἰς τὸ τετελεσμένον ἔργον τοῦ Χριστοῦ—τὴν ἐξιλαστήριον ὑπὲρ ἡμῶν θυσίαν Του.

Δεύτερον, ὡς μία μέλλουσα πραγματικότης, μετὰ τὸ πέρας, τὸ αἴσιον καὶ ἐπιτυχὲς ἐν Χριστῷ, τῆς ἐπιγείου ἡμῶν ζωῆς (Β΄. Τιμ. β΄. 10, γ΄. 15, Ρωμ. ά. 16, ί. 10, Α΄. Θεσ. έ. 9, Ἑβρ. ά. 14, έ. 9, θ΄. 28, Α΄. Πέτρ. ά. 5).

Οἱ ὅροι τῆς ἀποκτήσεως τῆς σωτηρίας ὑπὸ τοῦ εἰσελθόντος εἰς τὴν ὁδὸν αὐτῆς εἶναι δύο:

α) ***Μὴ βλέψῃς ὀπίσω.*** «Οὐδεὶς», λέγει ὁ εὐλογημένος ἡμῶν Σωτὴρ Ἰησοῦς Χριστός, «βαλὼν τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω εἶναι εὔθετος διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. θ΄. 62). Ὁ δὲ Παῦλος: «Τὰ μὲν ὀπίσω λησμονῶν, πρὸς δὲ τὰ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, τρέχω πρὸς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Φιλιπ. γ΄. 14). Τὰ ὀπίσω ἔχουν κἄποιαν ἑλκτικὴν δύναμιν. Μᾶς ἑλκύουν διότι ἀντιπροσωπεύουν ἓν γνωστὸν περιβάλλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐζήσαμεν ἕως χθές· αἱ χαραὶ καὶ αἱ θλίψεις, αἱ ἐπιτυχίαι καὶ αἱ ἀποτυχίαι, αἱ ἐλπίδες καὶ αἱ ἀπογοητεύσεις, ὁμοῦ μὲ τὰς ἀπολαύσεις καὶ διαχύσεις κατὰ τὸ πλεῖστον ἁμαρτωλάς, ἀποτελοῦν αὐτὸ τὸ ὀπίσω τὸ παρελθόν μας. Τὸ ***ὀπίσω*** εἶναι ἡ συνειθισμένη ζωή, ἡ ὁποία ἐπὶ πολὺν καιρὸν συνεκράτησε τὸν ἄνθρωπον δέσμιον καὶ αἰχμάλωτον, ζωὴ ὡς εἴπομεν ἀπολαύσεων, διασκεδάσεων, διαχύσεων, πρὸς τὴν ὁποίαν καθ᾽ ἕξιν ὁ ἄνθρωπος τρέφει ἰδιαιτέραν ἀγάπην. Ἀλλ᾽ ὁμοῦ μὲ τὴν ἕλξιν αὐτὴν ἡ ζωὴ τοῦ παρελθόντος εἶναι τὸ μεγαλείτερον ἐμπόδιον εἰς τὸν δρόμον μας. Ὅ,τι δὲ ἐμποδίζει τὴν πρόοδόν μας πρὸς τὴν τελειωτικὴν σωτηρίαν καὶ ἂν ἀκόμη ἦτο τὸ προσφιλέστατον ἐπὶ τῆς γῆς πρόσωπον δι᾽ ἡμᾶς, ἀνήκει εἰς τὰ ***ὀπίσω*** καὶ πρὸς αὐτὸ ἔχομεν ἀπόλυτον καὶ κατηγορηματικὴν τὴν παραγγελίαν νὰ μὴ στρέψωμεν τοὺς ὀφθαλμούς μας. «***Μὴ βλέψῃς ὀπίσω***». β) «***Μὴ σταθῇς καθ᾽ ὅλην τὴν περίχωρον***». Ἡμεῖς θὰ ἐλέγομεν σήμερον «καθ᾽ ὅλην τὴν ὁδόν». Ἐὰν τὸ νὰ βλέπωμεν πρὸς τὰ ὀπίσω ἦναι ἀπηγορευμένον, πολὺ περισσότερον, μυριάκις περισσότερον ἀπηγορευμένον εἶναι τὸ νὰ σταθῶμεν, νὰ σταματήσωμεν τὸν δρόμον μας. Ὁ Ψαλμῳδὸς μακαρίζει τὸν ἄνδρα, ὅστις «δὲν περιεπάτησεν ἐν βουλῇ ἀσεβῶν καὶ ***ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν δὲν ἐστάθη*** καὶ ἐπὶ καθέδρας χλευαστῶν δὲν ἐκάθησε» (Ψαλμ. ά.). Τὸ νὰ σταθῇ τις εἰς ἕνα τοιοῦτον δρόμον, ὡς ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον διέτρεξεν ὁ Λώτ, ὃν καλούμεθα νὰ τρέξωμεν, πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς καὶ ἡμεῖς, σημαίνει ὄχι μόνον ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἡ καρδία του εἶναι ἐστραμμένοι πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀλλ᾽ ὅτι αὐτὰ τὰ ὀπίσω —ἡ ζωὴ τῆς ἀπωλείας καὶ τῆς κοσμικότητος—κρατοῦν ἀκόμη δέσμιον καὶ αἰχμάλωτον τὸν τρέχοντα πρὸς τὸ ὄρος τῆς σωτηρίας, παρ᾽ ὅλην τὴν ἔντασιν τῆς προσπαθείας του νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα.

Ἀδελφοί μου, ἂν ἔχωμεν ἀποτυχίας εἰς τὴν Χριστιανικήν μας ζωήν—ἀπογοητεύσεις, πτώσεις καὶ τὰ τοιαῦτα—τὴν αἰτίαν τούτων ποῦ ἀλλοῦ θὰ εὕρωμεν εἰμὴ εἰς τὴν παραβίασιν τῶν δύο τούτων ὅρων—ἐβλέψαμεν πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐστάθημεν εἰς τὸν δρόμον μας. Ὤ, εἶναι τρομερόν· πρῶτον, διότι παραβαίνομεν ἐντολήν, ἡ ὁποία ἐδόθη ἀκριβῶς διὰ νὰ μᾶς ἀσφαλίσῃ, καὶ δεύτερον, διότι ὄχι μόνον ἐπιβραδύνει τὴν ἄφιξίν μας εἰς τὸ ὄρος τῆς σωτηρίας ἀλλὰ δὲν μᾶς ἐπιτρέπει ποτὲ νὰ φθάσωμεν ἐκεῖ, ἀλλὰ μᾶς καρφώνει εἰς τὴν μέσην τοῦ δρόμου ὡς στήλην ἅλατος, ὅπως ἔπαθεν ἡ γυνὴ τοῦ Λώτ. «Μὴ βλέψῃς ὀπίσω, μὴ σταθῇς

καθ' ὁδόν», διότι τὰ πονηρὰ ὄργανα τοῦ Σατανᾶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀναμένουν διὰ νὰ ἐφορμήσουν κατὰ σοῦ, διὰ νὰ καταστήσουν τὰ ἔσχατά σου χείρονα τῶν πρώτων καὶ νὰ σὲ κατασπαράξουν· ἡ δὲ ὁρμὴ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ θείου θὰ σὲ προφθάσῃ καὶ θὰ σὲ παρασύρῃ αἰωνίως.

Γ΄. ***Βλέψον πρὸς τὸ ὄρος—πρὸς τὸν Χριστόν.*** Ὁ γνωστὸς ὕμνος λέγει: «Ποῦ νὰ στραφῶ, εἰμὴ πρὸς Σέ; Σὺ μεσιτεύεις δι' ἐμέ». Ὁ ἀπεγνωσμένος, ὁ ἐγκαταλελειμμένος, ὁ καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ θείου, ἀφοῦ δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ βλέψῃ πρὸς τὰ ὀπίσω οὔτε νὰ σταθῇ καθ' ὁδόν, ἐρωτᾷ: «Ποῦ λοιπὸν νὰ στρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου;» Ἡ ἀπάντησις ἔρχεται σαφὴς ἀπὸ μέρους τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ τοῦ Ἱεροῦ συγγραφέως: «Ἀποβλέποντες εἰς τὸν Ἰησοῦν τὸν ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν τῆς πίστεως ὑμῶν» (Ἑβρ. ιβ΄. 2).

Ὅταν τὰ πλοῖα ταξειδεύουν εἰς τὰς ἀνοικτὰς θαλάσσας, λαμβάνουν τὴν ὡρισμένην κατεύθυνσιν διὰ τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον θέλουν νὰ φθάσουν· καὶ καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν κρατοῦν τὸ πλοῖον πρὸς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τῆς κατευθύνσεως· ἐὰν ὁ πηδαλιοῦχος παρεκκλίνῃ ὀλίγον δεξιᾷ ἢ ὀλίγον ἀριστερᾷ, χάνεται κυριολεκτικῶς. Οὕτω καὶ ὁ ταξειδεύων ἐκ τῆς πόλεως τῆς ἀπωλείας πρὸς τὴν αἰωνιότητα πρέπει νὰ λάβῃ κατεύθυνσιν ὡρισμένην πρὸς τὸ ὄρος τῆς σωτηρίας. Ὅπου θέλει τις νὰ φθάσῃ, ἐκεῖ καὶ πρέπει ν' ἀποβλέψῃ· πρὸς ὅ,τι θέλει τις νὰ ὁμοιωθῇ ἐκεῖ δέον νὰ ἀτενίζῃ. «Τὰ ἄνω ζητεῖτε· τὰ ἄνω φρονεῖτε», εἶναι ἡ προτροπὴ τοῦ Πνεύματος. Ὅσοι ἠτένισαν διαρκῶς εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, οὗτοι ἔφθασαν ἀσφαλῶς εἰς τὸ ποθούμενον τέρμα. Θέλεις νὰ σωθῇς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ἀπὸ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς; Τρέξον πρὸς τὸν Χριστόν· βλέψον εἰς τὸν Χριστόν· ὁμοιώθητι πρὸς τὸν Χριστόν. Τότε δὲν θὰ ἔχῃς φόβον νὰ σὲ προφθάσῃ τὸ πῦρ καὶ τὸ θεῖον. Τότε δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ σὲ προφθάσῃ ἡ καταστροφὴ διὰ νὰ σὲ μεταβάλῃ εἰς στήλην ἅλατος ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ.

Φίλε ἀναγνῶστα, ποῦ ἀτενίζεις κατὰ τὴν πορείαν τῆς ζωῆς σου; Πρὸς τὸν Χριστὸν ἢ πρὸς τὰ ὀπίσω ἢ πρὸς τὰ πλάγια, πρὸς τοὺς συντρέχοντας μετὰ σοῦ;

Μὴ στρέψῃς τὸ βλέμμα σου εἰμὴ μόνον εἰς τὸν Χριστόν. Εἰς Αὐτὸν προσήλωσον τοὺς ὀφθαλμούς σου—μόνον πρὸς τὰ ἐμπρός, πάντοτε ἐμπρός. Οὕτω θὰ ἦσαι ἀσφαλὴς καὶ τὸ τέλος τοῦ δρόμου σου θὰ ἦναι ὁ Χριστός. Εἴθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον νὰ ἐγγίσῃ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ ὁδηγῶνται πάντοτε πρὸς τὸν Χριστόν. Ἀμήν!

Π. Γ. Λογγινίδης.

ΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

Ὑπὸ Ριχάρδου Τρὲντς (Richard Trench)

(κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(συνέχεια).

ΙΒ΄.

Ἡ παραβολὴ τῶν γάμων τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως.

Ματθ. κβ΄. 1—14.

Ἡ παραβολὴ αὕτη δὲν πρέπει νὰ συγχέηται μὲ τὴν ἑτέραν ἐν Λουκ. ιδ΄. 16, διότι αὗται δὲν ἀποτελοῦσι δύο ἀφηγήσεις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς διδασκαλίας, ὥς τινες ἑρμηνευταί, ἐν οἷς καὶ ὁ Καλβῖνος, ἐξέλαβον, ἀλλὰ δύο διακεκριμένας ἀπ' ἀλλήλων παραβολάς. Ἀληθῶς ἀμφότεραι ἔχουσιν ὡς βάσιν τὸν αὐτὸν εἰκονισμὸν —τὴν ***πρόσκλησιν πρὸς ἑορτήν.***

Ἐν τούτοις, ἐλέχθησαν κατὰ δύο διαφόρους ἐποχὰς τῆς ἐπιγείου διακονίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ ὑπὸ ἐντελῶς διαφόρους περιστάσεις. Ἡ μὲν παρὰ τῷ Λουκᾷ ἱστορουμένη παραβολὴ ἐλέχθη ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἑνὸς δείπνου, προσφερθέντος εἰς τὸν Ἰησοῦν ὑπό τινος τῶν ἐξεχόντων Φαρισαίων. Ἡ δὲ προκειμένη παραβολὴ ἐλέχθη πολὺ βραδύτερον, καὶ μάλιστα ἐν τῷ ναῷ. Ἀλλὰ καὶ ἡ πλοκὴ τῶν δύο παραβολῶν διαφέρει. Ἡ παρὰ Λουκᾷ εἶναι ἠπιωτέρα, ἡ δὲ παρὰ Ματθαίῳ αὐστηροτέρα. Εἰς ἐκείνην, οἱ προσκληθέντες ἀποποιοῦνται μὲν τὴν πρόσκλησιν, ἀλλὰ καὶ προβάλλουσι διαφόρους εὐσχήμους δικαιολογίας. Εἰς τὴν προκειμένην, ἐκδηλώνουσι τὴν περιφρόνησιν αὐτῶν διὰ τὸν προσκαλοῦντα ὅσον δύνανται ἐμφανέστερον, οὐδεμίαν προβάλλοντες δικαιολογίαν, ἀλλὰ τοὐναντίον κακοποιοῦντες καὶ φονεύοντες τοὺς κομιστὰς τῆς προσκλήσεως. Εἰς ἐκείνην τὴν παραβολήν, οἱ ἀποποιηθέντες τὴν πρόσκλησιν ἁπλῶς ἀποκλείονται τῆς ἑορτῆς· εἰς τὴν προκειμένην, τιμωροῦνται διὰ καταστροφῆς ἑαυτῶν καὶ τῆς πόλεως αὐτῶν. Ἐκείνη ἡ παρὰ Λουκᾷ παραβολὴ ἐδίδασκεν ἁπλῶς ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἀπέρριπτε μερίδα μόνον τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους—τοὺς ἱερεῖς καὶ Φαρισαίους—καὶ θὰ ἐπεξέτεινε τὰ ἀγαθὰ τῆς βασιλείας Του, τὰ ὁποῖα ἐκεῖνοι κατεφρόνησαν, εἰς ἑτέραν μερίδα τοῦ ἔθνους —εἰς τὸν κοινὸν λαόν, τὸν μὴ γνωρίζοντα τὸν Νόμον, εἰς τοὺς τελώνας, τὰς πόρνας καὶ τοὺς ἁμαρτωλούς. Ἡ προκειμένη ὅμως παραβολὴ προλέγει ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θὰ ἀφαιρεθῇ ἐντελῶς ἀπὸ τοῦ λαοῦ Ἰσραήλ, τοῦ καταφρονήσαντος τὸν Θεὸν καὶ τὸν Υἱόν του, καὶ θὰ δοθῇ εἰς τὰ ἔθνη.

Εἰς τὴν προκειμένην παραβολήν, συγκρινομένην πρὸς τὴν προηγουμένην (τὴν τῶν πονηρῶν γεωργῶν), βλέπομεν ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν ἀποκαλύπτει Ἑαυτὸν ὁλονὲν σαφέστερον ὡς τὸ κεντρικὸν πρόσωπον τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν. Εἰς ἐκείνην, παριστάνεται ὡς ὁ μονογενὴς καὶ ἀγαπητὸς υἱὸς τοῦ οἰκοδεσπότου. Ἐδῶ, οὐ μόνον εἶναι ὁ υἱός, ὑπὲρ οὗ δίδεται ἡ ἑορτή, ἀλλ' εἶναι καὶ ἐκ γένους βασιλικοῦ, υἱὸς τοῦ βασιλέως.

«*Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὲ ἄνθρωπον βασιλέα, ὅστις ἔκαμε γάμους εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ*». Οἱ δύο συνήθεις συμβολισμοί, δι' ὧν οἱ προφῆται τῆς Π. Οἰκονομίας ἐσυμβόλιζον τὰς εὐλογίας τῆς Διαθήκης καὶ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίαν—ἡ *ἑορτὴ* (Ἡσ. κέ. 6, ξέ. 13, Ἆσμα Ἀσμ. έ. 1) καὶ ὁ *γάμος* (Ἡσ. ξά. 10, ξβ'. 5, Ὠσηὲ β'. 19, Ματθ. θ'. 15, Ἰωάν. γ'. 29, Ἐφεσ. έ. 32, Β'. Κορινθ. ιά. 2)—συμπλέκονται καὶ συγχωνεύονται εἰς τὴν προκειμένην παραβολὴν εἰς μίαν ἑορτὴν γαμήλιον.(¹)

«*Καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ νὰ καλέσωσι τοὺς προσκεκλημένους εἰς τοὺς γάμους*». Οἱ προσκεκλημένοι εἶχον ἤδη κληθῆ, τὴν δὲ τελευταίαν ὥραν ἀποστέλλονται οἱ δοῦλοι ὅπως ἐπαναλάβωσι τὴν πρόσκλησιν. Ἡ διπλῆ αὕτη πρόσκλησις εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰ Ἀνατολικὰ ἔθιμα(²). Καὶ μεταχειριζόμενος τὸν εἰκονισμὸν τοῦτον, τὸν εἰλημμένον ἐκ τῆς συνήθους παρ' Ἰουδαίοις ἐθιμοτυπίας, ὁ Κύριος θέλει νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τοὺς ἀκροατάς του ὅτι ἡ ἐμφάνισίς Του, ὡς ἱδρυτοῦ Νέας Οἰκονομίας, δὲν ἦτό τι ἀπρόβλεπτον καὶ ἀπροσδόκητον, ἀλλ' εἶχεν ἀπ' αἰώνων προαγγελθῆ διὰ τῶν προφητῶν, ὁ δὲ λαὸς Ἰσραὴλ εἶχε κληθῆ διὰ τῆς Διαθήκης τῆς Π. Οἰκονομίας νὰ ἀναμένῃ καὶ νὰ ὑποδεχθῇ τὸν Μεσσίαν, ὀψέποτε ἤθελεν οὗτος ἐμφανισθῇ. Ἤδη ἀποστέλλει ὁ Βασιλεὺς Θεὸς τοὺς δούλους Αὐτοῦ πρὸς τοὺς κεκλημένους τούτους—πρὸς τὸν κλητὸν καὶ καὶ περιούσιον λαὸν Αὐτοῦ.

Ποῖοι ἦσαν οἱ δοῦλοι οὗτοι ; Οὐχὶ βεβαίως οἱ προφῆται τῆς Π. Οἰκονομίας, διότι ἐκεῖνοι προανήγγειλαν τὴν *μέλλουσαν* βασιλείαν τοῦ οὐρανῶν. Ἐδῶ πρόκειται περὶ τῶν κηρύκων τῆς βασιλείας, ἥτις ἦτο πλέον *ἐπὶ θύραις*. Καὶ τοιοῦτοι πρέπει νὰ ἐννοηθῶσιν ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης καὶ οἱ Ἀπόστολοι κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ἀποστολήν, ἤτοι, ζῶντος ἔτι τοῦ Θεανθρώπου.

Ἀλλ' οἱ προσκεκλημένοι «*δὲν ἤθελον νὰ ἔλθωσιν*». Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν ὅτι οἱ κεκλημένοι οὗτοι ἔδειξαν ἁπλῶς ἀπροθυμίαν, ὄχι φανερὰν ἢ βιαίαν ἐχθρότητα. Ὡς εἶπεν ἀλλαχοῦ ὁ Κύριος ἡμῶν: «*Δὲν θέλετε* νὰ ἔλθητε πρός Με, ἵνα ἔχητε ζωήν».

«*Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους*». Ἡ δευτέρα αὕτη ἀποστολὴ τῶν δούλων ὑπονοεῖ τὴν νέαν πρόσκλησιν, ἥτις ἐγένετο πρὸς τοὺς Ἰουδαίους μετὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ. Δὲν εἶναι ἀνάγκη ἐκ τῆς ἀνωτέρω φράσεως νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ τὴν δευτέραν ταύτην φορὰν ἀποσταλέντες δοῦλοι ἦσαν ἄλλοι, διάφοροι τῶν πρώτων. Βεβαίως ἦσαν καὶ ἐκ τῶν πρώτων τινές, καὶ μετ' αὐτῶν νέα πρόσωπα, ὡς ὁ Στέφανος, ὁ Βαρνάβας, ὁ Παῦλος καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Οὗτοι ἐξῆλθον ὡς νέοι ἄνδρες, πλήρεις Πνεύματος Ἁγίου, κηρύττοντες οὐχὶ «βασιλείαν

(¹) Ἡ φρᾶσις «*ποιεῖν γάμον*» (Γενέσ. κθ'. 22, Τοβὶτ ή. 19. Α'. Μακκ. ιθ'. 37 καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι συγγραφεῦσι) σημαίνει μᾶλλον τὴν εὐωχίαν πρὸς ἑορτασμὸν τοῦ γάμου. Οὕτως ἐν Ἐσθὴρ θ'. 22 *γάμοι* εἶναι ἁπλῶς *συμπόσια*. Αἱ εὐωχίαι ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν γάμων συνήθως διήρκουν ἑπτὰ ἢ καὶ δεκατέσσαρας ἡμέρας (Γενέσ. κθ'. 27, Κριτ. ιδ'. 12, Τοβὶτ ή. 19).

(²) Οὕτως ἡ Ἐσθὴρ προσεκάλεσε τὸν Ἀμὰν εἰς συμπόσιον διὰ τὴν ἐπαύριον καὶ ὅτε ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ συμποσίου ἔστειλεν ἕνα δοῦλον, ἵνα τὸν φέρῃ (Ἐσθ. έ. 8). Πολλοὶ δὲ περιηγηταὶ τὴν σήμερον ἀναφέρουσιν ὅτι ἐπικρατεῖ ἀκόμη ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἡ συνήθεια αὕτη.

τῶν οὐρανῶν» ἀλλὰ «τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν». Οὗτοι οἱ δοῦλοι τῆς δευτέρας ἀποστολῆς ἀνήγγελλον ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ἤδη ἕτοιμα—ὅτι οἱ φραγμοί, οὓς ἡ ἁμαρτία εἶχεν ἀνεγείρει μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, εἶχον καταρριφθῆ διὰ τῆς Θείας χάριτος (Πράξ. β'. 38, 39, γ'. 19—26, δ'. 12) καὶ ὅτι εἰς τὸ ἀσεβῶς καὶ ἀνόμως χυθὲν αἷμα τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρχεν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καὶ ἐλευθέρα προσαγωγὴ πρὸς τὸν Θεόν.

Ἀλλ' οἱ δοῦλοι τῆς δευτέρας ἀποστολῆς συνήντησαν ἀποτυχίαν ἔτι μεγαλητέραν τῆς τῶν πρώτων. Οἱ κεκλημένοι «***ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, ὁ δὲ εἰς τὸ ἐμπόριον αὐτοῦ. Οἱ δὲ λοιποὶ πιάσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν καὶ ἐφόνευσαν***» Ἐδῶ, ὅπως ἐν γένει ἐν παντὶ καιρῷ, βλέπομεν δύο τάξεις τῶν καταφρονούντων τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ. Ἡ μία ἀποτελεῖται ἐξ ἐκείνων, οἵτινες τηροῦσιν ὁπωσδήποτε τὰ προσχήματα καὶ προβάλλουσι δικαιολογίας: «Παρακαλῶ, ἔχε με παρῃτημένον». Ἡ ἑτέρα περιλαμβάνει ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ Θεία πρόσκλησις διεγείρει αἰσθήματα σφοδρᾶς ἐχθρότητος. Οἱ τῆς πρώτης τάξεως πάλιν ὑποδιαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας, διότι λέγεται περὶ αὐτῶν ὅτι «***ἀπῆλθον ὁ μὲν εἰς τὸν ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὸ ἐμπόριον αὐτοῦ***». Καὶ ἐγείρεται τὸ ζήτημα: Ὁ Κύριος ἡμῶν ἐσκόπει διὰ τὸν λόγων τούτων νὰ κάμῃ διάκρισίν τινα; Διάφοροι ἑρμηνευταὶ διαβλέπουσι τοιαύτην καὶ τίποτε δὲν μᾶς κωλύει νὰ παραδεχθῶμεν αὐτήν. Ὁ μὲν εἷς ἀπῆλθεν εἰς τὸν ἀγρόν, ἤτοι εἰς τὰ κτήματά του, εἰς ἐκεῖνα τὰ ἐγκόσμια ἀγαθά, ἅτινα ***ἤδη εἶχεν εἰς τὴν κατοχήν του***. Ὁ ἕτερος ἀπῆλθεν εἰς τὸ ἐμπόριόν του, ἤτοι εἰς τὸν ***ἀγῶνα πρὸς ἀπόκτησιν*** πλούτου, ὃν ἀκόμη δὲν κατεῖχεν. Ἡ μία λοιπὸν τάξις εἶναι ἡ τῶν ***κατεχόντων***, ἡ ἑτέρα εἶναι ἡ τῶν ***ἐπιζητούντων*** τὸν πλοῦτον τοῦ κόσμου. Ἀμφότεραι δὲ ὁμοῦ συναποτελοῦσι τὸ ***κοσμικὸν ἢ σαρκικὸν φρόνημα***, τὸ ὁποῖον εἶναι «ἔχθρα πρὸς τὸν Θεὸν» (Ρωμ. η'. 6, 7).

Ἐκτὸς ὅμως τῆς κοσμικότητος ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ καὶ ἄλλα πονηρὰ ἔνστικτα, ἅτινα ἐξεγείρονται ἐκ τῆς ἀκροάσεως τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας. Ὁ λόγος οὗτος προσβάλλει τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὴν αὐτοδικαιοσύνην πολλῶν ἀνθρώπων καὶ ἐξεγείρει τὴν ὀργὴν καὶ τὸ μῖσος αὐτῶν οὐ μόνον κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν κηρύκων αὐτῆς. Αἱ δὲ τρεῖς μορφαὶ τῆς κακοποιήσεως τῶν ἀπεσταλμένων δούλων, ἃς παρουσιάζει ἡ προκειμένη παραβολή, ἐχρησιμοποιήθησαν ἀπειράκις κατὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ κηρύκων τοῦ Εὐαγγελίου (1).

« ***Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ὠργίσθη***». Ἡ περιφρόνησις καὶ κακοποίησις τῶν ἀπεσταλμένων αὐτοῦ δὲν ἀπηυθύνετο πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ πρὸς αὐτόν. Καὶ συνεπῶς αὐτὸς ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ τοὺς οὕτως ἀσεβήσαντας πρὸς αὐτόν. «***Πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν κατέκαυσε***». Τὰ «στρατεύματα» τοῦ Οὐρανίου Βασιλέως, δι' ὧν τιμωρεῖ τοὺς ἀσεβοῦντας κατ' αὐτοῦ, εἶναι, κατά τινας, οἱ τιμωροὶ ἄγγελοι, οὓς

(1) «Ἐπίασαν τοὺς δούλους» (πρβλ. Πράξ. δ'. 3, ε'. 18, η'. 3), «ὕβρισαν» (Πράξ. ε'. 40, ιδ'. 5,19, ιζ'. 5, κα'. 30, κγ'. 2), «ἐφόνευσαν» (Πράξ. ζ'. 58, ιβ'. 3, πρβλ. Ματθ. κγ'. 34). Ἴδε καὶ Β', Χρον. λ. 10.

ἐκπέμπει κατὰ τῶν ἀνθρώπων, ἢ τὰ «στρατεύματα ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ἀποκάλ. ιθ΄. 14), ἢ αἱ λεγεῶνες τῶν ἀγγέλων, τῶν ἐκτελούντων τὰς διαταγὰς αὐτοῦ (Ματθ. κς΄. 53, Α΄. Βασιλ. κβ΄. 19, Β΄. Σαμ. κδ΄. 16). Ἤ δύνανται νὰ ἦναι καὶ τὰ κοσμικὰ στρατεύματα ἢ ἡ κοσμικὴ δύναμις διαφόρων ἐθνῶν, ἔστω καὶ μὴ γνωριζόντων τὸν ἀληθῆ Θεόν, ἅτινα ἐν τῇ χειρὶ Αὐτοῦ γίνονται ὄργανα ἐκτελεστικὰ τῶν βουλῶν Αὐτοῦ([1]). Ἡ δὲ «πόλις τῶν φονέων ἐκείνων» δὲν δύναται νὰ ἦναι ἄλλη ἢ ἡ Ἱερουσαλήμ, τὸ κέντρον τῆς Ἰουδαϊκῆς θεοκρατίας, ἡ πόλις «ἡ φονεύουσα τοὺς προφήτους καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν» (Ματθ. κγ΄. 37). «Ἰδού, ἀφίνεται εἰς ὑμᾶς ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος».

«***Τότε λέγει πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ, Ὁ μὲν γάμος εἶναι ἕτοιμος, οἱ δὲ προσκεκλημένοι δὲν ἦσαν ἄξιοι***». Ἡ ἀναξιότης αὐτῶν ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἀπορρίψεως καὶ καταφρονήσεως τῆς προσκλήσεως, ὅπως καὶ ἡ ἀξία τῶν ὕστερον παρακαθησάντων εἰς τὸν ἑορτασμὸν συνίστατο οὐχὶ εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν κατάστασιν, ἀλλ' εἰς τὴν πρόθυμον ἐκ μέρους αὐτῶν ὑποδοχὴν τῆς προσκλήσεως τοῦ βασιλέως. «***Ὑπάγετε λοιπὸν εἰς τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν καὶ ὅσους ἂν εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους***». Ἐδῶ κηρύσσεται φανερῶς τὸ δόγμα τὸ τόσον μισητὸν εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν Ἰουδαίων (ἰδὲ Πράξ. κβ΄. 21, 22), ἡ κλῆσις τῶν ἐθνικῶν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ὡς ἄμεσος συνέπεια τῆς ἀπειθείας καὶ σκληροκαρδίας αὐτῶν τούτων τῶν Ἰουδαίων.

Ἐπὶ τούτοις οἱ δοῦλοι «***ἐξελθόντες εἰς τὰς ὁδούς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὗρον, καλούς τε καὶ κακούς***». Συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐντολῆς ταύτης, ὁ Φίλιππος κατῆλθεν εἰς Σαμάρειαν καὶ ἐκήρυξεν εἰς τοὺς ἀποβλήτους Σαμαρείτας τὸν Χριστόν, ὁ Πέτρος ἐβάπτισε τὸν ἐθνικὸν Κορνήλιον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ ὁ Παῦλος διεκήρυξε πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας Ἀθηναίους ὅτι ὁ Θεὸς «παραγγέλλει εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους πανταχοῦ νὰ μετανοῶσιν». Εἰς τὴν φράσιν «καλούς τε καὶ κακοὺς» δὲν πρέπει νὰ δοθῇ ἑρμηνεία ἄγαν κυριολεκτικὴ ἢ σπουδαιότης ὑπέρμετρος. Δι' αὐτῆς ἁπλῶς διαπιστοῦται ἡ ἀλήθεια ὅτι ἡ σαγήνη (τὸ δίκτυον) τοῦ Εὐαγγελίου, ριπτομένη εἰς τὸ πέλαγος τοῦ κόσμου, ἀνασύρει ἐκεῖθεν παντὸς εἴδους ἰχθῦς, καλούς τε καὶ μὴ καλούς.

Βεβαίως πιστεύομεν ὅτι οὐδεὶς ἄνθρωπος φύσει εἶναι καλός, πρὶν ἢ ἀναγεννηθῇ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θείου Πνεύματος. Ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι ὑπάρχουσι καὶ βαθμοὶ ἠθικῆς ζωῆς καὶ πρὸ τῆς ἀποδοχῆς τῆς Εὐαγγελικῆς κλήσεως. Ὑπάρχουσιν ἀναμφισβητήτως «καλοί», ὡς λ. χ. ὁ Κορνήλιος καὶ οἱ Ἐθνικοί, οἵτινες νόμον μὴ ἔχοντες ἦσαν «νόμος εἰς ἑαυτοὺς» (Ρωμ. β΄. 14), καὶ «κακοί», ἄνθρωποι τόσον πεπωρωμένοι ἠθικῶς, ὥστε ἀνθρωπίνως νὰ μὴ φαίνεται δυνατὴ ἡ σωτηρία αὐτῶν. Τὸ μακάριον Εὐαγγέλιον ἀμφοτέρας τὰς

([1]) Ἡσα. ι΄. 5: «Τὸν Ἀσσύριον, τὴν ράβδον τοῦ θυμοῦ μου... ἡ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ μάστιξ εἶναι ἡ ὀργή μου». Ἱερεμ.: κέ. 9: «Θέλω λάβει πάσας τὰς οἰκογενείας τοῦ βορρᾶ, λέγει Κύριος, καὶ Ναβουχοδονόσορ τὸν βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος, τὸν δοῦλόν μου, καὶ θέλω φέρει αὐτοὺς ἐπὶ τὴν γῆν ταύτην». Οὕτω καὶ ὁ Δαβίδ, ἐνῷ ὁ πολὺς λαὸς ἔβλεπε μόνον τὸ θανατικόν, ὅπερ ἐλυμαίνετο τὸν Ἰσραήλ, ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ διέκρινε τὸν ἄγγελον τοῦ Κυρίου κρατοῦντα ρομφαίαν καὶ πλήττοντα τὸν λαὸν αὐτοῦ (Β΄. Σαμ. κδ΄. 16).

κατηγορίας ταύτας τῶν ἀνθρώπων συλλαμβάνει, τούς τε εἰλικρινῶς προσπαθοῦντας νὰ ζήσωσι ζωὴν δικαιοσύνης κατὰ τὸν Νόμον ἢ κατὰ τὴν συνείδησιν αὐτῶν, καὶ τοὺς νεκροὺς ἐν τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις. «***Καὶ ἐγεμίσθη ὁ γάμος ἀπὸ ἀνακεκλιμένων***».

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο σταματᾷ ἡ ἄλλη ἐκείνη συγγενὴς παραβολὴ παρὰ Λουκᾷ, περὶ ἧς ἀνεφέρομεν ἀνωτέρω. Εἰς τὴν προκειμένην ὅμως παραβολὴν ὑπάρχει καὶ δεύτερον μέρος. Ὅπως δὲ τὸ πρῶτον μέρος ἀπηυθύνετο πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους καὶ ἐν γένει πρὸς τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος, ἢ πρὸς ἐκείνους ἐξ αὐτῶν, οἵτινες ἔδειξαν περιφρόνησιν καὶ ἐχθρότητα πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, οὕτω τὸ δεύτερον μέρος ἀφορᾷ ἐκείνους, οἵτινες ἀπεδέχθησαν τὴν Εὐαγγελικὴν πρόσκλησιν, καὶ παρέχει πρὸς αὐτοὺς παραίνεσιν, ὅπως φανῶσιν ἄξιοι τῆς προσκλήσεως, ᾗ προσεκλήθησαν, διότι καὶ μεταξὺ αὐτῶν θὰ ἐπέλθῃ διαλογὴ καὶ χωρισμὸς τῶν ἀξίων ἀπὸ τῶν ἀναξίων.

Οἱ δοῦλοι εἶχον ἐκτελέσει τὴν ἀνατεθεῖσαν εἰς αὐτοὺς ἐντολήν, ἐξελθόντες εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς ἀγυιὰς καὶ περισυλλέξαντες ὅσους εὗρον προθύμους νὰ δεχθῶσι τὴν πρόσκλησιν τοῦ βασιλέως. Δὲν εἶχον ὅμως ἐντολὴν νὰ κάμωσιν ἐπιλογὴν μεταξὺ τῶν οὕτω περισυλλεγέντων. Διὸ ἦσαν μεταξὺ τούτων καὶ καλοὶ καὶ κακοί, ἤτοι πάσης τάξεως ἄνθρωποι. Ὅταν δὲ εἰσῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν αἴθουσαν «***διὰ νὰ ἀναθεωρήσῃ τοὺς ἀνακεκλιμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον μὴ ἔχοντα ἔνδυμα γάμου. Καὶ λέγει πρὸς αὐτόν, Φίλε, πῶς εἰσῆλθες ἐνταῦθα μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; Ὁ δὲ ἀπεστομώθη***».

Ἐδῶ προκύπτει εὐλόγως ἡ ἀπορία: Διατί εἶχε τὴν ἀξίωσιν ὁ βασιλεύς, οἱ τυχαίως καὶ ἀπροσδοκήτως περισυλλεγέντες ἐκ τῶν τριόδων ἄνθρωποι οὗτοι νὰ φέρωσι καὶ ἔνδυμα γάμου; Καὶ διατί ὁ ἐπιπληχθεὶς οὗτος ἄνθρωπος ἀπεστομώθη, ἐνῷ ἦτο τόσον εὔκολον νὰ δώσῃ τὴν λογικὴν ἀπάντησιν, ὅτι μὴ ὢν προειδοποιημένος, δὲν εἶχεν ἐφοδιασθῆ διὰ τοῦ γαμηλίου ἐνδύματος, ἢ ὅτι πτωχὸς ὤν, δὲν εἶχε τὰ μέσα πρὸς ἀγορὰν τοιούτου ἐνδύματος;

Εἰς τὴν εὔλογον ταύτην ἀπορίαν δίδεται ὑπό τινων ἑρμηνευτῶν ἡ ἀπάντησις ὅτι ὑπῆρχε συνήθεια ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὅπως ὁσάκις βασιλεύς τις ἢ μεγιστᾶν ἔδιδε συμπόσιον, δίδηται ὡς δῶρον εἰς ἕκαστον συνδαιτυμόνα μία πολυτελὴς ἀμφίεσις ἢ ἔνδυμα, ὅπερ ὁ λαμβάνων ἐνεδύετο ἀμέσως, καὶ ὅτι συνεπῶς ἐάν τις δὲν ἐνεδύετο τὸ δωρηθὲν ἔνδυμα, τοῦτο δικαίως θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς περιφρόνησις πρὸς τὸν δωρητήν. Ἡ ἑρμηνεία αὐτη εἶναι καθ' ὅλα λογική, καὶ ἐπιβεβαιοῦται ἐξ ὅσων γνωρίζομεν περὶ τῶν Ἀνατολικῶν ἐθίμων. Γνωρίζομεν λ. χ. ὅτι οἱ βασιλεῖς καὶ μεγιστᾶνες τῆς Ἀνατολῆς εἶχον πάντοτε πληθὺν πολυτελῶν ἐνδυμάτων (Ἰὼβ κή. 16, Ἡσα. γ΄. 6΄, Ἰάκωβ. έ. 2, Β΄. Βασ. ί. 22). Ἐπίσης γνωρίζομεν ὅτι πολύτιμα ἱμάτια ἐδίδοντο ὡς τίμια δῶρα καὶ ὡς δείγματα ἰδιαιτέρας εὐνοίας (Γεν. μέ. 22, Α΄. Σαμ. ιή. 4, Β΄. Βασ. έ. 5, Δανιὴλ έ. 7, Ἐσθὴρ ς΄. 8, Α΄. Μακκ. ί. 20), καὶ ὅτι δῶρα ἐδίδοντο εἰς ἑορτὰς καὶ γάμους (Β΄. Σαμ. ς΄. 19, Ἐσθὴρ β΄. 18). Ἐὰν δὲ τὸ δῶρον ἦτο ἔνδυμα, εἶναι λογικὸν νὰ παραδεχθῇ τις ὅτι ὁ λαμβάνων αὐτὸ ἔπρεπε νὰ τὸ φορέσῃ ἀμέσως, ἵνα δείξῃ τὴν ἐκτίμησίν

του πρὸς τὸν δωρητήν, ἡ δὲ μὴ τοιαύτη ἐκδήλωσις θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς ἔλλειψις ἐκτιμήσεως (¹).

Ἀφοῦ λοιπὸν τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἐν τῇ Ἀνατολῇ γενικῶς παραδεδεγμένα ἔθιμα, δικαίως ἐπετίμησεν ὁ βασιλεὺς τὸν μὴ ἔχοντα ἔνδυμα γάμου καὶ δικαίως οὗτος «ἀπεστομώθη».

«Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τοὺς ὑπηρέτας: Δέσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας, σηκώσατε αὐτὸν καὶ ρίψατε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον». Ὁ ἀνάξιος προσκεκλημένος ἀποκλείεται τῆς ἀπολαύσεως τῆς εὐτυχίας, ἣν τόσον ὀλίγον ἐξετίμησεν.

Ὡς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι μόνον εἷς τοιοῦτος εὑρέθη μεταξὺ τόσον προσκεκλημένων, ἑρμηνευταί τινες ἐνόμισαν ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ β΄. τούτου μέρους τῆς παραβολῆς ἀναφέρεται εἰς ἓν ὡρισμένον πρόσωπον—κατ' ἄλλους μέν, εἰς τὸν Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην, κατ' ἄλλους δέ, εἰς τὸν μέλλοντα νὰ ἐμφανισθῇ Ἀντίχριστον (ὅν τινες συνταυτίζουσι μὲ τὸν Πάπαν Ρώμης). Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἑρμηνεία εἶναι βεβιασμένη καὶ ἀπίθανος. Μᾶλλον πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο τοῦ κεκλημένου, τοῦ μὴ ἔχοντος ἔνδυμα γάμου, ὡς διδάσκον ὅτι μεταξὺ τῶν καλουμένων εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, θὰ ὑπάρξουν καὶ οἱ ἀναξίως εἰσελθόντες, οἱ μὴ εἰλικρινῶς πιστεύσαντες, οἱ μὴ ἀληθῶς ἀναγεννηθέντες, οἱ μὴ ὑποτάξαντες ἑαυτοὺς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι οἱ τοιοῦτοι μίαν ἡμέραν θὰ ἐκαθαρισθῶσιν ἐκ μέσου τῶν πιστῶν καὶ σεσωσμένων. Ὁ εἷς ἐκεῖνος ἀνάξιος συνδαιτυμὼν δὲν ἀντιπροσωπεύει ἕνα ὡρισμένον πονηρὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὁλόκληρον τάξιν ὑποκριτῶν καὶ ἀσεβῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἔνδυμα γάμου, οἱ ἑρμηνευταὶ διεφώνησαν ἀρκούντως περὶ τῆς πνευματικῆς σημασίας αὐτοῦ. Οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ θεολόγοι προσεπάθησαν νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι τὸ ἔνδυμα τοῦτο ἦσαν τὰ καλὰ ἔργα ἢ ἡ ἀγάπη, κατ' ἀντιστολὴν πρὸς τὴν πίστιν. Διότι, λέγουσι, πίστιν εἶχεν ὁ ἐν λόγῳ προσκεκλημένος, ἀφοῦ ἀπεδέχθη τὴν πρόσκλησιν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν γάμον. Ἄλλοι πάλιν ἐξηγοῦσι τὸ ἔνδυμα γάμου ὡς σύμβολον τῆς ἀληθοῦς πίστεως. Τὸ κατ' ἐμέ, προκειμένου νὰ ἐκλέξω μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἑρμηνειῶν, θὰ προὐτίμων τὴν δευτέραν, διότι τὰ ἔργα εἶναι ὁ καρπὸς καὶ ἡ πίστις εἶναι ἡ ρίζα, ἐξ ἧς γεννᾶται ὁ καρπός. Φρονῶ ὅμως ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συμβολίζει τὸ ἔνδυμα γάμου καὶ τοῦ ὁποίου ἐστερεῖτο ὁ ἐκβληθεὶς συνδαιτυμών, εἶναι μᾶλλον ἡ ***δικαιοσύνη,*** ἥτις περικλείει ***καὶ τὴν πίστιν ὡς ρίζαν καὶ τὴν ἀγάπην, ἤτοι τὰ καλὰ ἔργα, ὡς καρπόν.*** Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος δὲν εἶχεν «ἐνδυθῆ τὸν Χριστόν», ὡς λέγει ὁ Παῦλος, οὐδὲ ἀπεκδυθῆ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἵνα ἐπενδυθῇ τὸν νέον» (Ρωμ. ιά. 14, Κολοσσ. ς΄. 13—16, Ἐφεσ. δ΄. 22). Τὸ ἔνδυμα γάμου λοιπὸν εἶναι ***ἡ ἐν Χριστῷ δικαιοσύνη,*** ἐν τῇ εὐρυτάτῃ αὐτῆς ἐννοίᾳ —ὁ ὁλοκληρωτικὸς στολισμὸς τοῦ

(¹) Περιηγητής τις Ὀλεάριος ἀναφέρει πῶς αὐτὸς καὶ οἱ συνταξειδιῶται αὐτοῦ, φθάσαντες εἰς Τεχεράνην, προσεκλήθησαν εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας, ὅστις σὺν τῇ προσκλήσει τοῖς ἀπέστειλε πολυτελεῖς μανδύας. Ὁ δὲ κομιστὴς τῶν δώρων τούτων τοῖς ὑπέδειξεν ὅτι ὅταν θὰ ἤρχοντο εἰς τὸ γεῦμα, ὤφειλον νὰ φορέσωσι τοὺς μανδύας τούτους ἐπάνωθεν τῶν ἐνδυμάτων των.

νέου πνευματικοῦ ἀνθρώπου—καὶ συμπεριλαμβάνει τὴν **πίστιν,** ἄνευ τῆς ὁποίας εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀρέσῃ τις εἰς τὸν Θεόν, καὶ τὸν **ἁγιασμόν,** ἄνευ τοῦ ὁποίου οὐδεὶς δύναται νὰ ἴδῃ τὸν Θεόν. Εἶναι ἡ πίστις, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν **ῥίζαν πασῶν τῶν Χριστιανικῶν ἀρετῶν καὶ χαρισμάτων** καὶ συμπεριλαμβάνει καὶ συνεπάγεται τὰς ἀρετὰς ταύτας.

Οἱ ὑπηρέται ἢ «διάκονοι», οὓς διατάσσει ὁ βασιλεὺς νὰ ἐκβάλωσι τὸν ἀνάξιον συνδαιτυμόνα, εἶναι ἀναμφιβόλως οἱ ἄγγελοι, οὓς «ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου θέλει ἀποστείλει ἵνα συλλέξωσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς πράττοντας τὴν ἀνομίαν» (Ματθ. ιγ'. 41).

Μὲ τὸ πρόσταγμα «σηκώσατε αὐτὸν καὶ ρίψατε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον» δηλοῦται **ὁ ἀποκλεισμὸς** τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀπὸ τῆς δεδοξασμένης ἐν οὐρανῷ Ἐκκλησίας, τῆς τετελειωμένης βασιλείας τοῦ Θεοῦ (Ματθ. ιγ'. 48, Β'. Θεσσ. α', 9), καὶ **ἡ ἐξορία** αὐτοῦ εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Πονηροῦ, τὸ ὁποῖον λέγεται σκότος, διότι εἶναι μακρὰν τοῦ φωτὸς καὶ τῆς χαρᾶς τοῦ οὐρανοῦ.

Ἡ ὅλη παραβολὴ κλείει, ὅπως καὶ ἡ τῶν Ἐργατῶν τοῦ Ἀμπελῶνος, μὲ τὴν βαρυσήμαντον ρῆσιν: «**Πολλοὶ οἱ κεκλημένοι, ὀλίγοι δὲ οἱ ἐκλεκτοί**». Ἡ ρῆσις αὕτη δὲν ἀναφέρεται ἁπλῶς εἰς τὴν ἀποβολὴν τοῦ ἀναξίου συνδαιτυμόνος, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀρχικῶς προσκληθέντας, οἵτινες ἀπηξίωσαν νὰ δεχθοῦν κἂν τὴν πρόσκλησιν. Ἀποτελεῖ δὲ ἡ ρῆσις αὕτη ἀλήθειαν ἀναμφισβήτητον καὶ ἀποδεδειγμένην ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς πείρας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. Ὅπως ὁλόκληρος ὁ λαὸς Ἰσραὴλ ἐκλήθη ἐκ γῆς Αἰγύπτου, πλὴν ἐξ αὐτοῦ μόνον δύο ἦσαν πραγματικῶς «ἐκλεκτοὶ» καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν γῆν Χαναάν, οἱ δὲ λοιποὶ διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν ἀφῆκαν τὰ κῶλα ἐν τῇ ἐρήμῳ—ὅπως ἐκ 32 χιλιάδων στρατιωτῶν τοῦ Γεδεὼν μόνον 300 εὑρέθησαν ἄξιοι τῆς νίκης καὶ «ἐκλεκτοὶ»—οὕτω καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας πολλοὶ ἤκουσαν τὴν Θείαν κλῆσιν καὶ ἐξ αὐτῶν οὐκ ὀλίγοι ἐφάνησαν ἀποδεχόμενοι αὐτήν, πλὴν πόσον ὀλίγοι ἦσαν πράγματι «ἐκλεκτοὶ» καὶ ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὸν καλοῦντα Θεόν!

Ο ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗ[1]

Γ'.

Ο ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΟΥΓΓΑΡΙΑ[1]

Ἡ Εὐαγγελικὴ Ἀναμόρφωσις τοῦ 16ου αἰῶνος εὗρε τὴν Οὐγγαρίαν παλαίουσαν δεινὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους ἤδη προεχώρουν ἀκάθεκτοι ὑπὸ τὸν πολεμοχαρῆ Σουλτάνον Σουλεϊμὰν τὸν Β'. κατὰ τῆς Εὐρώπης καὶ τῷ 1521 ἐκυρίευσαν τὸ Βελιγράδιον, τὸ ὁποῖον ἦτο τότε πόλις Οὐγγρική.

Ἤδη πρὸ τοῦ Λουθήρου, τοῦ Ζβιγγλίου καὶ τοῦ Καλβίνου αἱ διάφοροι θρησκευτικαὶ ὁμάδες αἵτινες εἶχον ἐξεγερθῆ κατὰ τῶν καταχρήσεων καὶ ἑτερο-

διδασκαλιῶν τοῦ Παπισμοῦ—οἱ Οὐαλδένσιοι, οἱ Οὖσσῖται, οἱ Καθαροὶ καὶ ἄλλοι —διωκόμενοι ἀμειλίκτως ὑπὸ τῆς πανισχύρου Παπικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, εὗρον καταφύγιον εἰς τὰς παρὰ τὸν Δούναβιν Οὐγγρικὰς χώρας καὶ διὰ τοῦ κηρύγματός των ἔθηκαν τὰς βάσεις τῆς ἀνεξαρτήτου θρησκευτικῆς σκέψεως, ἥτις βραδύτερον προθύμως ἠσπάσθη τὴν Εὐαγγελικὴν Ἀναμόρφωσιν. Οὕτω λ. χ. εἰς τὴν Οὐγγαρίαν ἀνεφάνησαν πολὺ πρὸ τοῦ Λουθήρου Οὐγγρικαὶ μεταφράσεις τῶν Ἱερῶν Γραφῶν χειρόγραφοι, ἡ δὲ ἀνωτέρα τάξις καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἐπισκόπων μετὰ πολλῆς ἐλευθερίας ἔκρινον τὰ τῆς Ἐκκλησίας, οὐδόλως ὑποτάσσοντες τὴν σκέψιν αὐτῶν εἰς τὰ κελεύσματα τῆς Ρώμης, ἂν καὶ ἀναγνωρίζοντες αὐτὴν ὡς ἐκκλησιαστικὴν κεφαλήν.

Ἡ ἐπέλασις τῶν Τούρκων, ἥτις ἐφαίνετο ὅτι θὰ ὑπερενίκα πάντα φραγμὸν καὶ πᾶσαν ἀπόπειραν ἀντιστάσεως, συνέτεινεν εἰς τὸ νὰ ἀφυπνίσῃ τὰ βαθύτερα θρησκευτικὰ αἰσθήματα τῶν ἀπειλουμένων λαῶν τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως τῶν Οὔγγρων, οἵτινες ἦσαν οἱ πρωτίστως ἀπειλούμενοι ὑπὸ τοῦ κινδύνου τοῦ Ἰσλαμικοῦ κατακλυσμοῦ. Ὁ κίνδυνος οὗτος ἐνήργησεν ὡς νέα τις Πεντηκοστὴ εἰς μεγάλην μερίδα τοῦ Οὐγγρικοῦ λαοῦ, φέρουσα εἰς αὐτὸν πνευματικὴν ἀφύπνισιν, ἥτις τὸν ἔκαμε νὰ ἐγκολπωθῇ τὸ καθαρὸν καὶ ἀμιγὲς Εὐαγγέλιον, τὸ κηρυχθὲν ὑπὸ τῆς Ἀναμορφώσεως.

Ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἐπικοινωνίας μεταξὺ Οὐγγαρίας καὶ Βορείου Γερμανίας, ἡ διδασκαλία τοῦ Λουθήρου ἤρχισεν ἐνωρὶς νὰ διαδίδεται εὐρύτατα ἐν Οὐγγαρίᾳ, πρὸ πάντων διὰ τῶν πολυαρίθμων Γερμανῶν, οἵτινες εἶχον ἐγκατασταθῆ ἐκεῖ. Ἀκόμη καὶ παρὰ τῇ βασιλικῇ αὐλῇ τῆς Οὐγγαρίας εἰσεχώρησαν τὰ δόγματα τῆς Ἀναμορφώσεως, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Γεωργίου τοῦ Βρανδεμβούργου, στενοῦ συγγενοῦς τοῦ Βασιλέως. Ὁ Γεώργιος οὗτος ἦτο κύριος μεγάλης Οὐγγρικῆς περιοχῆς, ἥτις περιελάμβανε 252 χωρία, καὶ ἐφρόντισε νὰ διαδώσῃ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Λουθήρου καθ' ἅπασαν τὴν περιοχὴν ταύτην.

Εἰς τὴν ταχεῖαν διάδοσιν τῆς Ἀναμορφώσεως ἐν Οὐγγαρίᾳ ἀντετάχθη σθεναρῶς ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ ἱεραρχία τῆς χώρας. Ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1521 Παπικαὶ βοῦλλαι, ἀναθεματίζουσαι τὴν νέαν διδασκαλίαν καὶ ἀπειλοῦσαι διὰ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τοὺς ὀπαδοὺς τῆς νέας «αἱρέσεως» μὲ φυλάκισιν, δήμευσιν περιουσίας καὶ θάνατον. Ἀλλ' εἰς μάτην. Τοὐναντίον, πολυάριθμοι Οὖγγροι φοιτηταὶ ἤρχισαν νὰ συρρέουν εἰς Βιττεμβέργην, ὅπως διδαχθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Μελάγχθονος τὰ νέα δόγματα. ἐπέστρεφον δὲ εἰς τὰς πατρίδας των ὡς κήρυκες αὐτῶν ἀνὰ τὰ χωρία τῆς ὑπαίθρου χώρας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1526 ὁ Σουλτάνος Σουλεϊμὰν ὁ Β'., συμμαχήσας μὲ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, εἰσέβαλε μὲ ἰσχυρότατον στρατὸν εἰς Οὐγγαρίαν καὶ τὴν 29 Αὐγούστου κατετρόπωσε τὸν Οὐγγρικὸν στρατὸν εἰς τὴν μεγάλην ***μάχην τοῦ Μοχάτς,*** ἔπειτα δὲ ἐλεηλάτησεν ὅλην τὴν νότιον Οὐγγαρίαν μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Βουδαπέστης, ἣν καὶ κατέλαβεν. Ὁλόκληρος ἡ Εὐρώπη ἔμεινεν ἄναυδος πρὸ τῆς τρομερᾶς ταύτης καταστροφῆς, καὶ ἐθεωρεῖτο πλέον ὡς ἀναπόφευκτος ἡ προέλασις τῶν Ὀθωμανῶν μέχρι Βιέννης.

Εὐτυχῶς κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἠγγέλθη ἐπανάστασις ἐν Μ. Ἀσίᾳ κατὰ

τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας καὶ ὁ νικηφόρος Σουλεϊμὰν ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐξεκένωσεν δὲ ὁλόκληρον τὴν Οὐγγαρίαν μέχρι τοῦ Δουνάβεως, σπεύδων νὰ καταπνίξῃ τὴν ἀγγελθεῖσαν ἐπανάστασιν. Ἀλλ' εἰς τὴν οὕτως ἀπολυτρωθεῖσαν Οὐγγαρίαν, ὡς ἐκ τῶν καταστροφῶν τοῦ πολέμου, ἐσημειώθη φοβερὰ σιτοδεία, καὶ ἐπηκολούθησαν σφοδραὶ πολιτικαὶ διαμάχαι, ἰδίως μεταξὺ δύο ἀντιπάλων, τοῦ Ἰωάννου Ζαπόλυα καὶ τοῦ ἀρχιδουκὸς καὶ μετέπειτα αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας Φερδινάνδου, οἵτινες ἀμφότεροι διεξεδίκουν τὸ στέμμα τῆς Οὐγγαρίας· καὶ ἐπὶ δεκαετίαν ὁλόκληρον ἡ ἀτυχὴς χώρα ἐσπαράσσετο ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων τούτων πολέμων, ἕως οὗ τῷ 1541, ἀποθανόντος τοῦ Ἰωάννου, ὁ Σουλεϊμὰν ἐπὶ κεφαλῆς ἀπειραρίθμου στρατοῦ εἰσέβαλε καὶ πάλιν εἰς Οὐγγαρίαν καὶ ἀνακατέλαβε τὴν Βουδαπέστην, ὅπου καὶ παρέμεινεν ἐπὶ ἓξ ὁλόκληρα ἔτη, ὅτε δὲ ἀπῆλθε καὶ πάλιν διὰ νὰ στραφῇ κατὰ τῶν Περσῶν, ἡ κεντρικὴ καὶ νότιος Οὐγγαρία παρέμεινεν ὑπὸ Τουρκικὴν κυριαρχίαν, ἡ δυτικὴ ὑπὸ τὸν Φερδινάνδον καὶ ἡ ἀνατολικὴ (Τρανσυλβανία) ὑπὸ τὸν Σιγισμοῦνδον, υἱὸν τοῦ Ἰωάννου.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο καὶ μέχρι τέλους τοῦ 16ου αἰῶνος εἰς μὲν τὴν τουρκικὴν Οὐγγαρίαν πάντα τὰ θρησκεύματα ἀπήλαυον ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος, εἰς δὲ τὴν δυτικὴν Οὐγγαρίαν οἱ Ἰησουῖται ἐπεδόθησαν εἰς φοβερὸν διωγμὸν τῶν Προτεσταντῶν, οἵτινες καὶ ἀπετέλουν τὴν ἐθνικόφρονα (Οὐγγρικὴν) μερίδα.

Εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν παρ' ὅλον τὸν φανατικὸν Ρωμαιοκαθολισμὸν τῆς βασιλικῆς αὐλῆς, ὁ Προτεσταντισμὸς ἀνεγνωρίσθη καὶ ἀφέθη ἀκαταδίωκτος. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν δυτικὴν Οὐγγαρίαν, τὴν ὑπὸ Αὐστριακὴν ἡγεμονίαν διατελοῦσαν, ὅταν κατὰ τὸ ἔτος 1563 ἀνῆλθεν εἰς τὸν Αὐστριακὸν θρόνον ὁ υἱὸς τοῦ Φερδινάνδου αὐτοκράτωρ Μαξιμιλιανὸς ὁ Β'. (ὅστις ἂν καὶ κατὰ τύπους οὐδέποτε ἐγκατέλιπε τὸ Παπικὸν δόγμα, ἐν τούτοις ἦτο θερμὸς ὀπαδὸς τῶν ἰδεῶν τοῦ Λουθήρου), ὁ Προτεσταντισμὸς ἀπέκτησε προστασίαν καὶ ἐλευθερίαν, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἠρνήθη νὰ ἐπιτρέψῃ κατ' αὐτῶν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀποφάσεων τῆς Παπικῆς Συνόδου τοῦ Τριδέντου. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀνεφάνησαν ἐπιφανεῖς κήρυκες τῆς Ἀναμορφώσεως ἐν Οὐγγαρίᾳ, ὡς ὁ ***Ματθίας Μπιρώ,*** ὅστις καὶ ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ὁ «Οὔγγρος Λούθηρος», ὁ ***Μιχαὴλ Σταράϊ,*** ὅστις ἐν Σλαβονίᾳ ἵδρυσε περὶ τὰς 150 Εὐαγγελικὰς ἐκκλησίας, ὁ ***Στέφανος Κίς*** , ὁ ***Γουσταῦος Χουσάρ,*** ὁ ***Ἰωάννης Σιλβέστερ,*** καθηγητὴς καὶ μεταφραστὴς τῶν Οὐγγρικῶν Γραφῶν, καὶ ἄλλοι. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 16ου αἰῶνος, εἰς τὴν αὐστριακὴν Οὐγγαρίαν μόνον ὀλίγοι ἐκ τῶν μεγάλων ἀριστοκρατῶν εἶχον ἀπομείνει ἐντὸς τῆς Παπικῆς μάνδρας· οἱ κατώτεροι εὐγενεῖς καὶ ὁλόκληρος ὁ λαὸς εἶχον ἀσπασθῆ τὴν Ἀναμόρφωσιν.

Τοιουτοτρόπως ὁ Προτεσταντισμὸς εἶχε κατακτήσει ὑπερέχουσαν θέσιν ἐν τῷ Οὐγγρικῷ ἔθνει, καὶ συνετέλεσεν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο στοιχεῖον εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ. Διότι οἱ Οὔγγροι Ἀναμορφωταί, ἐκτὸς τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως, εἰσήγαγον καὶ ἐκπαιδευτικὴν ἀναμόρφωσιν, διὰ τῆς ἱδρύσεως καλῶν σχολείων καὶ τυπογραφείων, δι' ὧν ἐπὶ 100 καὶ πλέον ἔτη ἐνισχύθη εἰς μέγιστον βαθμὸν ἡ Οὐγγρικὴ φιλολογία, ἐπιστήμη, καλλιτεχνία καὶ μάθησις ἐν γένει.

Παρ' ὅλην ὅμως τὴν τεραστίαν ταύτην διάδοσιν τῆς Ἀναμορφώσεως ἐν Οὐγγαρίᾳ, ὁ ἐκεῖ Προτεσταντισμὸς ἐβράδυνε νὰ ὀργανωθῇ. Παρῆλθον πολλὰ ἔτη πρὶν ἢ συμπηχθῶσιν Εὐαγγελικαὶ κοινότητες καὶ Ἐκκλησίαι. Ὁλόκληροι Ρωμαιοκαθολικαὶ κοινότητες μετὰ τῶν ἱερέων αὐτῶν ἠσπάζοντο ὁμαδικῶς τὴν Ἀναμόρφωσιν, ἀλλὰ κατ' ἀρχὰς δὲν ἀπεχωρίζοντο ἐπισήμως τῆς Παπικῆς μάνδρας, καὶ ἐξηκολούθουν νὰ ἀναγνωρίζωσι τὴν ἐξουσίαν τῶν Παπικῶν ἐπισκόπων των, οἵτινες κατ' ἔτος τὰς ἐπεσκέπτοντο εἴτε αὐτοπροσώπως εἴτε δι' ἀντιπροσώπων. Καὶ ἐπειδὴ τῶν ἐπισκέψεων τούτων ἐκρατοῦντο ἐνίοτε πρακτικὰ ἢ πρωτόκολλα, διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ἀρκετὰ τῶν πρακτικῶν τούτων, ἐξ ὧν προκύπτουσι πολλὰ ἐπεισόδια τῶν περιέργων αὐτῶν συναντήσεων ποιμεναρχῶν καὶ ποιμνίων, χωριζομένων ὑπὸ δογματικῶν διαφορῶν.

Ἡ κατάστασις αὕτη, ἂν καὶ καθαρῶς μεταβατική, διήρκεσεν ὁλόκληρον τὸν 16ον αἰῶνα. Κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα ἤρχισε πλέον ραγδαία ἡ ἵδρυσις αὐτοτελῶν Εὐαγγελικῶν κοινοτήτων, καὶ μετ' ὀλίγον ἡ συγκέντρωσις αὐτῶν εἰς συνδέσμους κατὰ περιφερείας καὶ ἐπαρχίας. Ταὐτοχρόνως μὲ τὴν ὀργάνωσιν ταύτην ἔλαβε χώραν καὶ ἡ κατάργησις τῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου, τοῦ τε ἀνωτέρου καὶ τοῦ κατωτέρου, τοῦ ἐκ τοῦ Παπισμοῦ εἰς τὴν Ἀναμόρφωσιν προσχωροῦντος. Ἐν τούτοις, εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ὁ γάμος τῶν κληρικῶν τούτων προηγεῖτο συχνάκις τῆς ἐπισήμου ἐξόδου αὐτῶν ἐκ τῆς Παπικῆς μάνδρας. Οὕτω λ. χ. εἰς τὰ ρηθέντα πρωτόκολλα τῶν ἐπισκοπικῶν ἐπισκέψεων, ἀναγράφονται συχνάκις σημειώσεις περὶ τῶν κατὰ τόπους ἱερέων ὡς αἱ ἑξῆς: «ἔγγαμος, ἀλλ' ὅλως Παπικός», «ἔχει σύζυγον καὶ τέκνα, ἀλλὰ διατηρεῖ εἰς τὴν ἐκκλησίαν του ὅλα τὰ Καθολικὰ μυστήρια καὶ ἱεροτελεστίας», κτλ.

Βαθμηδὸν ὅμως ἐγενικεύθη ἡ συναίσθησις ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν εἰς κλῆρον καὶ λαὸν πρεσβεύοντα τὰ δόγματα καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἀναμορφώσεως νὰ παραμένῃ ἔστω καὶ κατὰ τύπους ἐντὸς τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς μάνδρας. Καὶ διὰ τοῦτο περὶ τὸ τέλος τοῦ 16ου αἰῶνος ἤρχισεν ἡ κατάργησις τῶν νηστειῶν, τῶν ἑορτῶν τῶν Ἁγίων, τῶν ἀποδημιῶν εἰς ἱεροὺς τόπους, τῶν ἀμφίων, τῶν στολισμῶν, κτλ. καὶ ἡ λατρεία, ὡς καὶ ἡ ἀμφίεσις τοῦ κλήρου, ἐκανονίσθη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Εὐαγγελικῆς ἁπλότητος.

Ἡ Παπικὴ ἱεραρχία τῆς χώρας ἐπανειλημμένως προσεπάθησε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὴν διαρροὴν ταύτην ποιμνίων καὶ κλήρου, διὰ προκηρύξεων, ἀπειλῶν καὶ ἀποφάσεων τοπικῶν Συνόδων ἢ καὶ αὐτῆς τῆς Παπικῆς ἐξουσίας. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα εἰς οὐδὲν ἴσχυσαν νὰ σταματήσωσι τὴν πρόοδον τοῦ Ἀναμορφωτικοῦ κινήματος. Ἀκόμη καὶ τὰ μοναστήρια τῆς Οὐγγαρίας ἠρημώθησαν, πολλῶν μὲν μοναχῶν ἀσπασθέντων τὴν Ἀναμόρφωσιν, ἄλλων δὲ προτιμησάντων νὰ ἀποδημήσωσιν εἰς ἄλλας χώρας.

(ἀκολουθεῖ)

ΔΥΟ ΑΠΟΛΟΓΗΤΑΙ ΤΟΥ 2ου ΑΙΩΝΟΣ

Ὁ ἀγών, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπεξεδύθη ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἱδρυτοῦ αὐτῆς, δὲν ἦτο ἁπλοῦς ἀγὼν περὶ ὑπάρξεως· ἦτο ἀγὼν περὶ ἐπικρατήσεως, τελικὸν σκοπὸν ἔχων τὴν κατάκτησιν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὁ παρακολουθῶν τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἀπὸ τῶν ἀμέσως μεταποστολικῶν χρόνων καὶ ἀναπαριστῶν νοερῶς τὰ δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα—τὸν ὄγκον τῆς εἰδωλολατρικῆς Ῥώμης ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ τὴν δρᾶκα τῶν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ πιστῶν ἀφ᾽ ἑτέρου—ἐκπλήττεται πρὸ τῆς τεραστίας καὶ ἀνίσου πάλης, ἥτις ἐν διαστήματι τριῶν μαρτυρικῶν αἰώνων ἐπέπρωτο νὰ φέρῃ τὰ δύο τρίτα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς κοσμοκρατείρας Αὐτοκρατορίας εἰς τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ.

Διότι οἱ Χριστιανοὶ τῶν πρώτων αἰώνων ἦσαν ὀλίγοι, ἀφανεῖς καὶ κοσμικῶς εὐκαταφρόνητοι, ἐπάλαιον δὲ πρὸς ἐχθρὸν παντίσχυρον, ὅστις διέθετε πολλὰ καὶ πολυειδῆ ὅπλα. Ἓν τοιοῦτον ὅπλον ἦτο ἡ γενικὴ περιφρόνησις καὶ καχυποψία τῆς κοινωνίας πρὸς τὴν νέαν καὶ παράδοξον θρησκείαν, ἥτις οὔτε θυσιαστήρια εἶχεν οὔτε θυσίας ἐτέλει, ἀλλ᾽ ἦτο μυστηριώδης, τελοῦσα τὰς ἱεροτελεστίας αὐτῆς ἰδία νυκτός, εἰς κρύπτας καὶ ἐρήμους τόπους, καὶ τῆς ὁποίας οἱ ὀπαδοὶ ἔζων ἀκοινώνητοι καὶ σοβαροί, ἀπομεμονωμένοι τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων καὶ διὰ τῆς ἀποχῆς των ἀπὸ τῶν δημοσίων ἱεροτελεστιῶν καὶ παντοίων θεαμάτων καὶ ἑορτῶν, αἵτινες συνεκέντρωνον σύσσωμον τὸν εἰδωλολατρικὸν πληθυσμόν, ἐδείκνυον ἀποδοκιμασίαν τούτων. Ἀλλ᾽ ἡ ἀποχὴ τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ πάσης πρὸς τοὺς Θεοὺς ἐνδείξεως τιμῆς καὶ λατρείας διήγειρεν, ἐκτὸς τοῦ μίσους, καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν εἰς τὰ στήθη τοῦ εἰδωλολατρικοῦ λαοῦ, ὡς ἦτο ἄλλως τε φυσικὸν εἰς ἐποχὴν ὅτε αἱ θυσίαι καὶ σπονδαί, τὰ πρὸς τοὺς ναοὺς δῶρα καὶ ἀναθήματα ἐθεωροῦντο ἀπαραίτητα πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς εὐμενείας τῶν θεῶν καὶ πρὸς ἀποτροπὴν τῶν δυστυχημάτων ἀπό τε τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ βίου. Ἡ διάδοσις τῆς νέας θρησκείας ἤρχισεν εὐθὺς νὰ γίνηται αἰσθητὴ ὑπὸ τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς ἐθνικῆς πολυθεΐας—ὑπὸ τῶν ἀποζώντων ἐκ τῶν ναῶν ἢ ἐμμέσως ὠφελουμένων ἐκ τῆς εἰδωλολατρικῆς λατρείας. Περὶ τούτου μαρτυρεῖ ἐπιστολὴ τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Βιθυνίας, Πλινίου τοῦ Νεωτέρου (¹) πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Τραϊανόν (98—117), εἰς τὴν ὁποίαν ἐκθέτει μὲ ἀπορίαν ὅτι οἱ ναοὶ μένουν ἔρημοι, ἐλλείψει προσκυνητῶν, ὅτι οἱ πωλοῦντες τοὺς βόας καὶ τὰ πρόβατα, τὰ χρησιμεύοντα ὡς σφάγια εἰς τὰς θυσίας, ἐλαχίστας πλέον ἔχουν ἐργασίας, καὶ ὅτι ἡ «ἐπάρατος λύμη», ὡς ὀνομάζει τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν, δὲν περιορίζεται εἰς τὰς πόλεις, ἀλλ᾽ ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰ χωρία, μεταδιδομένη εἰς πᾶσαν τάξιν καὶ ἡλικίαν καὶ εἰς ἀμφότερα τὰ φῦλα. Ζητεῖ δὲ παρὰ τοῦ αὐθέντου του ὁδηγίας περὶ τοῦ πρακτέου.

(¹) Ἰουστίν. Μάρτ. κατὰ Τρύφ. κ. 117.

Εἰς τὴν λαϊκὴν συνείδησιν πᾶσα ἐθνικὴ συμφορά, πᾶσα ἀποτυχία τῶν αὐτοκρατορικῶν ὅπλων, οἱ λιμοὶ καὶ οἱ λοιμοί, αἱ πλήμμυραι καὶ αἱ ἀνομβρίαι, ἀλλ' ἰδίως οἱ κατὰ τὸν 2ον καὶ 3ον αἰῶνα κατὰ σύμπτωσιν γενόμενοι συχνότατοι σεισμοί, ἦσαν ἐνδείξεις τῆς ὀργῆς τῶν θεῶν διὰ τὴν ἐρήμωσιν τῶν ναῶν καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς λατρείας αὐτῶν· ἐπειδὴ δὲ αἴτιοι τούτου ἦσαν οἱ Χριστιανοί, ἠκούετο ἀμέσως ἡ κραυγή: «Εἰς τοὺς λέοντας οἱ Χριστιανοί!»

Οἱ διωγμοί, ἡ ὑπερτάτη ἐκείνη δοκιμασία τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν, ὑπεκινοῦντο σχεδὸν ἄνευ ἐξαιρέσεως ὑπὸ τῆς μανίας τοῦ ὄχλου. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀληθῶς ὠφείλοντο εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τῶν Αὐτοκρατόρων, ὡς ὁ φοβερὸς ἐκεῖνος ἐπὶ Νέρωνος διωγμός, ὅστις προεκλήθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, δολίως ἀποδώσαντος τὴν πυρπόλησιν τῆς Ρώμης εἰς τοὺς Χριστιανούς, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Αὐτοκράτορος Μάρκου Αὐρηλίου ὑποκινηθείς, ἐπὶ σκοπῷ ἀναστηλώσεως τῆς ἐθνικῆς θρησκείας, καὶ ὁ διαταχθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιανοῦ, ὑπείκοντος εἰς τὰς εἰσηγήσεις τῆς εἰδωλολάτριδος μητρὸς αὐτοῦ. Ἀλλ' ὄπισθεν τῆς βασιλικῆς ταύτης πρωτοβουλίας πάντοτε ἡ λαϊκὴ μανία καὶ ἡ συμφεροντολογία τῶν ἐκμεταλλευτῶν τῆς εἰδωλολατρείας ὑπετονθόρυζον καὶ ἐξώθουν τὰ πράγματα.

Συστηματικωτέρα καὶ αὐτῶν τῶν διωγμῶν ἦτο ἡ ἐπίθεσις ἐκ μέρους τῶν λογίων καὶ φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς. Ὡς διανοούμενοι οὗτοι δὲν ἠδύναντο εἰμὴ νὰ ἀναγνωρίσωσι τὸ ψευδὲς καὶ ποταπὸν τῶν μυθευμάτων τῆς ἐθνικῆς πολυθεΐας, δὲν ἠδύναντο ὅμως νὰ ἀνυψωθῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἑνὸς καὶ αὐθυπάρκτου Θεοῦ. Ὅθεν ἐνῷ διεκήρυττον τὸ ***ἀβέβαιον*** πάσης ἀνθρωπίνης γνώσεως καὶ περιωρίζοντο εἰς τὸ νὰ σκώπτωσι τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰ ὀλισθήματα τῶν θεῶν, οὐ μόνον ἐξηκολούθουν νὰ ἀνέχωνται τὴν ἐθνικὴν εἰδωλολατρείαν ὡς τὸ κάλλιστον μέσον πρὸς συγκράτησιν τῶν λαϊκῶν τάξεων ἐν ὑποταγῇ πρὸς τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ καί τινες ἐκ τῶν φιλοσόφων τούτων συνεμορφοῦντο ἐξωτερικῶς πρὸς τὰς διατάξεις τῆς λατρείας τῶν θεῶν καὶ πιστῶς ἐμιμοῦντο τούτους εἰς τὴν ἀκολασίαν. Τὸν δὲ Χριστιανισμὸν θεωροῦντες ὡς ἓν ἐπὶ πλέον συγκρότημα πλανῶν, ἐπιφοβώτερον ὅμως τῶν ἄλλων, ὡς ὑπονομεῦον αὐτὰ τὰ θεμέλια τοῦ καθεστῶτος, ἐζήτησαν νὰ καταπνίξωσιν αὐτόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ σκωμμάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ συκοφαντιῶν σοβαρωτάτων, καὶ πρὸς τοῦτο ἐξῆρον τὴν ἐθνικὴν πολυθεΐαν, ἣν ἐνδομύχως περιεφρόνουν καὶ ἐθεώρουν ἀναξίαν τῆς προσοχῆς ἀνθρώπων διανοουμένων.

Ἴδωμεν πῶς ἀντεπεξῆλθον κατὰ τῶν ποικίλων τούτων ἐπιθέσεων οἱ Χριστιανοί. Εἰς μὲν τὴν χλεύην καὶ τὴν καχυποψίαν καὶ τὰς ἄλλας διαρκεῖς ἀλλ' ὑποκώφους ἐκδηλώσεις τῆς περιφρονήσεως καὶ τοῦ μίσους τῶν συμπολιτῶν των, οἱ Χριστιανοὶ ἀντέτασσον τὴν πραότητα καὶ τὴν ἀμνησικακίαν, ἀποδίδοντες καλὸν ἀντὶ κακοῦ, καὶ πολλοὺς πείθοντες κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον. Ἐξ ἄλλου ὅμως δὲν ἠδύναντο νὰ παραμελήσωσι τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα, νὰ ἀπέχωσι τῶν συναθροίσεων, εἰς τὰς ὁποίας ἐκτὸς τῆς τακτικῆς λατρείας καὶ τῆς τελέσεως τῶν μυστηρίων τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς Κοινωνίας, κατηχοῦντο εἰς τὰ δόγματα τῆς πίστεως καὶ πολυτίμους ὁδηγίας ἐλάμβανον περὶ τῆς κατὰ Χριστὸν πορείας των.

Τὰς φρικτὰς βασάνους τοῦ διὰ πυρὸς βραδέος θανάτου καὶ τὸν σπαραγμὸν ὑπὸ τῶν λεόντων ὑπέφερον μετὰ πρωτοφανοῦς καὶ ἀνηκούστου καρτερίας, νέοι καὶ γέροντες ὁμοίως, ὄχι δὲ μόνον ἄνδρες ἀλλὰ καὶ γυναῖκες, τρυφεραὶ παρθένοι καὶ ἀνήλικοι παῖδες. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ θανάτῳ ὑπῆρξαν νικηταὶ οἱ μάρτυρες. Ἕκαστος διωγμὸς ὑπῆρξε συγκομιδὴ ψυχῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, πρὸς τὴν πίστιν ἐκείνην, ἥτις ἐνίσχυε τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῆς νὰ ἀποθνήσκωσιν ἄνευ γογγυσμοῦ, μὲ τὴν βεβαιότητα μελλούσης ζωῆς καὶ ἀθανασίας.

Ἔμενον αἱ ἐπιθέσεις τῶν φιλοσόφων. Ἡ Ἐκκλησία ὤφειλε καὶ κατὰ τούτων νὰ ἀντεπεξέλθη. Ἔπρεπε νὰ δικαιολογήση τὴν ὕπαρξίν της εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἰδίως πρὸς τὰς κρατικὰς ἀρχάς. Νὰ εἴπη ὁποία τις ἦτο πραγματικῶς, διατί δὲν εἶχε βωμοὺς καὶ δὲν ἐτέλει θυσίας καὶ σπονδάς, καὶ νὰ ἀποδείξη κακοβούλους συκοφαντίας τὰ περὶ θυεστίων δείπνων καὶ Οἰδιποδείων μίξεων θρυλλούμενα. Νὰ ἐξηγήση ὅτι αἱ περὶ σπαραγμῶν βρεφῶν νεογνῶν καὶ ροφήσεως τοῦ αἵματός των ἀπαίσιαι φῆμαι ἐβασίζοντο εἰς τὴν τελετὴν τοῦ Κυριακοῦ Δείπνου, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος ἐσυμβόλιζον τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ παθόντος Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι αἱ ἀθῷαι ἀδελφικαὶ συγκεντρώσεις εἰς τὰς τραπέζας τῆς λεγομένης «ἀγάπης» ἀπετέλουν τὴν μόνην βάσιν τῶν ψευδολογιῶν περὶ ἀνοσίων σαρκικῶν ἀπολαύσεων. Ἔπρεπε νὰ ὑποδείξη τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ τὴν πρὸς Αὐτὸν καὶ τοὺς ἐν Αὐτῷ ἀδελφοὺς ἀμοιβαίαν ἀγάπην ὡς τὸν πανίσχυρον δεσμόν, ὅστις συνεῖχε τὰ μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὴν Κεφαλὴν αὐτῶν, τέλος δὲ τὴν βεβαίαν τῶν Χριστιανῶν ἐλπίδα περὶ ἐνδόξου ἀναστάσεως, ὡς τὸ μυστικὸν τῆς σταθερότητος καὶ καρτερίας αὐτῶν ἀπέναντι τῶν βασάνων καὶ τοῦ θανάτου. Τὸ ἔργον τοῦτο, τὸ διαφωτιστικὸν διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δι' ἡμᾶς δὲ τοὺς ἀπολαμβάνοντας τὰ ἀγαθὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ σήμερον τὸ τόσον διδακτικόν, ἀνέλαβον ἄνδρες εὐπαίδευτοι, συνετοὶ καὶ εὐσεβεῖς ἐκ τῶν Χριστιανῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καί τινες φιλόσοφοι, ἀποπτύσαντες τὰς κακοδοξίας αὐτῶν καὶ ἀφιερώσαντες τὰς γνώσεις των τὰς κοσμικὰς καὶ τὰς λαμπρῶς ἠσκημένας των διανοητικὰς δυνάμεις εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ὠνομάσθησαν οἱ **Ἀπολογηταὶ** τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Οὗτοι ἦσαν κατὰ μὲν τὸν 2ον μ. Χ. αἰῶνα φιλόσοφοι Ἕλληνες, οἵτινες ἔγραψαν εἰς τὴν Ἑλληνικήν, τὴν παγκόσμιον τότε γλῶσσαν· κατὰ δὲ τὸν 3ον αἰῶνα κάτοικοι τῆς βορείου Ἀφρικῆς, ἄνδρες νομομαθεῖς ἢ ἐξ ἐπαγγέλματος ρήτορες, οἵτινες ἔγραφον Λατινιστί.

Οἱ Ἀπολογηταί, ἀναλόγως τῶν ἐνδείξεων τῆς ἐποχῆς των καὶ τῶν περιστάσεων, συνέταξαν διαφοροτρόπως τὰς ὁμολογίας των. Κατὰ τὸν 2ον αἰῶνα οἱ δύο πρῶτοι Ἀπολογηταί, ὁ **Κοδρᾶτος** καὶ ὁ Ἀθηναῖος φιλόσοφος **Ἀριστείδης**, προσεφώνησαν τὸν αὐτοκράτορα Ἀδριανόν, ὁ μάρτυς **Ἰουστῖνος** τὸν Ἀντωνῖνον Πῖον (ἤτοι, Εὐσεβῆ), ὁ **Μελίτων** καὶ ὁ **Ἀπολλινάρις** τὸν Μάρκον Αὐρήλιον, ὁ **Τερτυλλιανὸς** καὶ ὁ **Κυπριανὸς** διαφόρους διοικητὰς ἢ ἐπιτρόπους τῆς Ἀφρικῆς. Ἄλλοι Ἀπολογηταὶ ἀπηυθύνθησαν πρὸς τὸ κοινὸν ἢ πρὸς ἰδιώτας: ὁ Ἀντιοχείας **Θεόφιλος** ἔγραψε τρεῖς ἐπιστολὰς ἐν εἴδει ἀπολογίας, πρὸς Αὐτό-

λυκόν τινα ἐθνικόν, ὁ **Τατιανὸς** προσηγόρευσε τοὺς Ἕλληνας γενικῶς, ὁ Τερτυλλιανὸς καὶ ὁ **Ἀρνόβιος** τὰ ἔθνη, ὁ μάρτυς Ἰουστῖνος τοὺς Ἰουδαίους. Ἡ ἀπολογία τοῦ **Ὠριγένους** ἀνατρέπει τὰς ἐπιθέσεις τοῦ φιλοσόφου Κέλσου. Τελευταῖος ὅλων τῶν ἀπολογητῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπῆρξεν ὁ **Λακτάντιος**, ὅστις ἤκμασε μετὰ τὴν ἐποχὴν τῶν διωγμῶν καὶ περιέγραψε τὸν θάνατον τῶν τελευταίων διωκτῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐχρημάτισε διδάσκαλος τοῦ υἱοῦ τοῦ πρώτου Χριστιανοῦ Αὐτοκράτορος, τιμηθεὶς διὰ τὴν ἔξοχόν του εὐγλωττίαν μὲ τὴν προσωνυμίαν «Κικέρων τῶν Χριστιανῶν».

Εἴπομεν ὅτι τὸ ἔργον τῶν Ἀπολογητῶν ἦτο πρωτίστως νὰ δικαιολογήσωσι τὴν θέσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ νὰ ἀποκρούσωσι τὰς κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεις τῶν ἐθνικῶν φιλοσόφων. Δὲν περιωρίζετο ὅμως εἰς ἁπλῆν ἄμυναν, ἀλλ' ἐσκόπει καὶ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ψεύδους καὶ τῶν ἀσχημιῶν τῆς πολυθεΐας· ἦτο ἑπομένως ἔργον ὄχι μόνον ἀπολογητικόν, ἀλλὰ καὶ ἐπιθετικόν.

Τοῦτο προκύπτει σαφῶς ἐκ τῶν ἔργων τῶν κατὰ καιροὺς Ἀπολογητῶν, ὧν ἡ ἀνάλυσις θὰ ἦτο μελέτη ἐνδιαφέρουσα, ἐφ' ἧς ἐν καιρῷ εὐθέτῳ θέλομεν ἐπανέλθει. Τὸ παρὸν ἄρθρον σκοπὸν ἔχει νὰ καταστήσῃ γνωστοὺς εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας δύο Ἀπολογητάς, περὶ τῶν ὁποίων μέχρις ἐσχάτων μόνην πηγὴν πληροφοριῶν εἴχομεν τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν τοῦ Εὐσεβίου—τοὺς πρώτους τῶν μεταποστολικῶν χρόνων Ἀπολογητὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ **Κοδρᾶτον** καὶ **Ἀριστείδην**.

Περὶ τοῦ πρώτου τούτων, ἀληθῶς, ἐξακολουθοῦμεν νὰ ἔχωμεν μόνην τὴν παρ' Εὐσεβίῳ μνείαν(¹), καθότι μέχρι σήμερον οὐδὲν ἴχνος τῆς ἀπολογίας αὐτοῦ ἀνεκαλύφθη εἰς μονὴν ἢ βιβλιοθήκην τινά, εἴτε ἐν τῇ πρωτοτύπῳ ἑλληνικῇ, εἴτε ἐν μεταφράσει. Ἀλλ' ἡ βραχεῖα ἐκείνη μνεία παρέχει ζωηρὰν εἰκόνα τοῦ πρώτου τούτου Ἀπολογητοῦ καὶ ἀμέσου διαδόχου τῶν Ἀποστόλων ἐν τῷ εὐαγγελιστικῷ ἔργῳ

(¹) Εὐσ. Ἐκκλ. Ἱστ, Γ΄. λζ΄. (**Περὶ τῶν εἰσέτι τότε διαπρεπόντων εὐαγγελιστῶν**) : «Τῶν δὲ κατὰ τούτους διαλαμψάντων καὶ Κοδρᾶτος ἦν, ὃν ἅμα ταῖς Φιλίππου θυγατρᾶσι προφητικῷ χαρίσματι λόγος ἔχει διαπρέψασθαι· καὶ ἄλλοι δὲ ἐπὶ τούτοις πλείους ἐγνωρίζοντο κατὰ τούς δε, τὴν πρώτην τάξιν τῆς τῶν Ἀποστόλων ἐπέχοντες διαδοχῆς. Οἳ καὶ ἅτε τηλικάδε ὄντες θεοπρεπεῖς μαθηταί, τοὺς κατὰ πάντα τόπον τῶν ἐκκλησιῶν προκαταβληθέντας ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων θεμελίους ἐπῳκοδόμουν, αὔξοντες εἰς πλέον τὸ κήρυγμα, καὶ τὰ σωτήρια σπέρματα τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀνὰ πᾶσαν εἰς πλάτος ἐπισπείροντες τὴν οἰκουμένην», κτλ. Αὐτόθι Δ΄. γ΄. (**Οἱ κατὰ Ἀδριανὸν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀπολογησάμενοι**), «Αἴλιος Ἀδριανὸς διαδέχεται τὴν ἡγεμονίαν. Τούτῳ Κοδρᾶτος λόγον προσφωνήσας ἀναδίδωσιν, ἀπολογίαν συντάξας ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς θεοσεβείας, ὅτι δή τινες πονηροὶ ἄνδρες τοὺς ἡμετέρους ἐνοχλεῖν ἐπειρῶντο. Εἰσέτι δὲ φέρεται παρὰ πλείστοις τῶν ἀδελφῶν ἀτὰρ καὶ παρ' ἡμῖν τὸ σύγγραμμα, ἐξ οὗ κατιδεῖν ἔστι λαμπρὰ τεκμήρια τῆς τε τοῦ ἀνδρὸς διανοίας καὶ τῆς ἀποστολικῆς ὀρθοτομίας, ὁ δὲ αὐτὸς τὴν καθ' ἑαυτὸν ἀρχαιότητα παραφαίνει, δι' ὧν ἱστορεῖ ταῦτα ἰδίαις φωναῖς. Τοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν τὰ ἔργα ἀεὶ παρῆν· ἀληθῆ γὰρ ἦν, οἱ θεραπευθέντες, οἱ ἀναστάντες ἐκ νεκρῶν, οἳ οὐκ ὤφθησαν μόνον θεραπευόμενοι καὶ ἀνιστάμενοι, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ παρόντες. Οὐδὲ ἐπιδημοῦντος μόνον τοῦ Σωτῆρος, ἀλλὰ καὶ ἀπαλλαγέντος, ἦσαν ἐπὶ χρόνον ἱκανόν, ὥστε καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους χρόνους τινὲς αὐτῶν ἀφίκοντο. Τοιοῦτος μὲν ἦν οὗτος».

τῆς Ἐκκλησίας. Τοσαῦτα μόνον περὶ τοῦ Κοδράτου πληροφορούμεθα· ἀλλ' ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων καταφαίνεται πόσον ἦτο πολύτιμος ἡ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ μαρτυρία αὐτοῦ, πόσον πειστικὴ ἡ ἐπιβεβαίωσις τῆς πραγματικότητος τῶν θαυμάτων τοῦ Σωτῆρος, τῶν ὁποίων τὴν τρανὴν ἀπόδειξιν ὀφθαλμοφανῶς ἔλαβεν, ἰδὼν τοὺς ἐπιζήσαντας μέχρι τῶν ἡμερῶν του θαυματουργικῶς ἰαθέντας καὶ ἀναστάντας ἐκ νεκρῶν.

Περὶ τοῦ ***Ἀριστείδου***, τοῦ Ἀθηναίου φιλοσόφου, ὅστις ἠσπάσθη τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἔγεινε διαπρύσιος κῆρυξ τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ, ὁ Εὐσέβιος λέγει:

«Καὶ Ἀριστείδης δὲ πιστὸς ἀνὴρ τῆς καθ' ἡμᾶς ὁρμώμενος εὐσεβείας, τῷ Κοδράτῳ παραπλησίως ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀπολογίαν ἐπιφωνήσας Ἀδριανῷ καταλέλοιπε, σώζεται δέ γε εἰς δεῦρο παρὰ πλείστοις καὶ ἡ τούτου γραφή» (Ἐκκλ. Ἱστ. Δ'. γ'.)

Ἐπὶ δεκαοκτὼ ὅλους αἰῶνας ἡ σύντομος ἐκείνη παρ' Εὐσεβίῳ μνεία ἀπετέλει τὸ σύνολον τῶν περὶ Ἀριστείδου καὶ τῆς ἀπολογίας αὐτοῦ πληροφοριῶν. Κατὰ δὲ τὸ 1889 ὁ διαπρεπὴς καθηγητὴς τῆς κριτικῆς τῆς Κ. Διαθήκης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας κ. J. Rendell Harris ἀνεκάλυψεν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Σινᾶ τὴν Ἀπολογίαν τοῦ Ἀριστείδου ἐν Συριακῇ μεταφράσει, ὀλίγον δὲ μετὰ τοῦτο ἕτερος καθηγητὴς τοῦ αὐτοῦ Πανεπιστημίου ὁ κ. J. Armitage-Robinson ηὐτύχησε νὰ ἀνακαλύψῃ, ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ, τὸ πρωτότυπον Ἑλληνικὸν κείμενον· εὐθὺς δὲ τὸ πολύτιμον εὕρημα ἐξετυπώθη εἰς δίστηλον ἔκδοσιν καὶ ἀπετέλεσε τὸ ἀντικείμενον ἐνδιαφερούσης μελέτης ἐκ μέρους τῶν ἐπιστημόνων. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο πηγάζει ἐκ τῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ὁ Ἀριστείδης, ὡς ἐκ τῆς ἀρχαιότητός του καὶ τῆς ἀπολύτου συμφωνίας του πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων, ὧν ὑπῆρξεν ὀλίγου δεῖν σύγχρονος, ἀποτελεῖ δὲ πολύτιμον στοιχεῖον ἀντιπαραβολῆς πρὸς τὸ κείμενον τοῦ ἱεροῦ κανόνος τῆς Κ. Διαθήκης, πρὸς τὸ ὁποῖον καθ' ὅλα συμφωνεῖ. Τοῦτο ὁμολογουμένως εἶναι σπουδαιότατον, καθότι ὁ ἀρχαιότατος τῶν Κωδίκων, ὁ τοῦ Μουρατόρι, δὲν ἀνέρχεται πέραν τοῦ τέλους τοῦ 2ου αἰῶνος.

Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, κατὰ τὸν πολὺν Χάρνακ, εἶναι «εὕρημα πρώτης γραμμῆς» διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ διὰ τὴν κριτικὴν τῆς Κ. Διαθήκης. Ἐκ τῆς ἀναλύσεως τῆς Ἀπολογίας προκύπτει ὅτι, ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων γενικῶς Ἀπολογιῶν ἐλέχθη, ἔχει χαρακτῆρα τὸ μὲν ἀπολογητικόν, τὸ δὲ ἐπιθετικόν. Παρέχει θαυμασίαν εἰκόνα τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ κοινωνίας τῶν πρώτων μεταποστολικῶν χρόνων, καὶ τοῦ ἀγῶνος αὐτῆς πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰδωλολατρείαν. Ἐν ἀντιπαραβολῇ δὲ πρὸς ταύτην παρέχει πιστὴν εἰκόνα τοῦ πνευματικοῦ σκότους καὶ τῆς ἠθικῆς ἐκλύσεως τῆς Ρωμαϊκῆς κοινωνίας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπέλαμψε τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, φέρον παρηγορίαν καὶ ἐλπίδα εἰς τὰ ἄνευ γνώσεως Θεοῦ καὶ ἄνευ ἐλπίδος ζῶντα πλήθη τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ Ἀπολογία αὕτη ἀποτελεῖ μαρτυρίαν πειστικὴν περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν ὁποίαν διακηρύττει ἀκατάβλητον καὶ αἰωνίαν. Ἐκτὸς τῆς συνηγορίας ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ Ἀριστείδης προβαίνει καὶ εἰς ἐπίθεσιν κατὰ τῆς πολυθεΐας, ὡς αὕτη παρουσιάζετο τότε παρὰ διαφόροις λαοῖς καὶ φυλαῖς. Ἐν τέλει δὲ συνοψίζει τὰς

οὐσιώδεις βάσεις τῆς Χριστιανικῆς πίστεως εἰς σύντομον περικοπήν, ἥτις ὑπενθυμίζει τὸν τύπον τοῦ ἀρχαιοτάτου συμβόλου τῆς πίστεως, καὶ περαίνει τὸν λόγον δι' ἀποστροφῆς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, παρακαλῶν αὐτὸν ὅπως ἀναγνώσῃ τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια, ἵνα αἰσθανθῇ τὴν ἐν αὐταῖς δύναμιν καὶ πεισθῇ περὶ τῆς μελλούσης ἐνδόξου Παρουσίας τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ.

Δὲν διεσώθησαν πληροφορίαι περὶ τοῦ ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιδόσεως τῶν Ἀπολογιῶν τοῦ Κοδράτου καὶ Ἀριστείδου· παρὰ τοῦ Εὐσεβίου ὅμως ἀναφέρεται (Δ'. θ'.) ὅτι περίπου κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ Ἀδριανὸς, τῇ εἰσηγήσει ἀνδρὸς διαπρεποῦς καὶ ἐμπνεομένου ὑπὸ φιλελευθέρων ἰδεῶν—τοῦ ἀνθυπάτου Σειρηνίου Γρανιανοῦ—ἔγραψε πρὸς τὸν διάδοχον τούτου, Μινούκιον Φουνδᾶνον, ἀνθύπατον τῆς Ἀσίας, ἐπιστολήν, διὰ τῆς ὁποίας ἀπαγορεύει αὐστηρῶς τὴν ἐπὶ ἁπλῇ βοῇ τοῦ ὄχλου, ἢ ἐκ συκοφαντίας ἢ δι' ἀτομικὴν ἐκδίκησιν τιμωρίαν τῶν Χριστιανῶν δι' οἱονδήποτε ἔγκλημα, ἄνευ ἐρεύνης καὶ τακτικῆς διαδικασίας· εἶναι δὲ λογικὸν νὰ συμπεράνῃ τις, ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῶν δύο ἐκείνων Ἀπολογιῶν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀπόφασιν ἐκείνην τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ἡ πλοκὴ καὶ ἡ σειρὰ τῶν ἐπιχειρημάτων τῆς Ἀπολογίας τοῦ Ἀριστείδου ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως δεικνύουν ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἶχεν ὑπ' ὄψει αὐτοῦ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ὃν ὑπαινίττεται χωρὶς νὰ τὸν ὀνομάζῃ, καὶ τοῦ ὁποίου τὴν φρασεολογίαν πιστῶς ἀκολουθεῖ.

Ἡ προσφώνησις αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀδριανὸν ἐγένετο, ὡς ἐλέχθη, ἐν Ἀθήναις· τὶς οἶδε μάλιστα ἂν οὐχὶ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ποῖον δὲ ἄλλον ἀπὸ τὸν Παῦλον θὰ ὑπαινίττεται, ὅταν ὑπομιμνήσκῃ τὸ κήρυγμα ἐκείνων, ***οἵτινες διῆλθόν ποτε τοὺς αὐτοὺς τούτους τόπους;***

Εἰς τὰ περὶ τοῦ Ἀγνώστου Θεοῦ, τῆς ἐπικρατούσης ἐν Ἀθήναις εἰδωλολατρείας, τοῦ Θεοῦ ὡς Δημιουργοῦ πάντων, μὴ κατοικοῦντος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς καὶ μηδενὸς ἔχοντος χρείαν, περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως καὶ τῆς μελλούσης Κρίσεως, μὲ Κριτὴν τῆς ἀνθρωπότητος τὸν Χριστόν, ἐκφράζεται σχεδὸν αὐτολεξεὶ ὡς ὁ Παῦλος. Ἐκ τούτων φαίνεται πιθανὸν ὅτι ὁ Ἀριστείδης ἐν τῷ προκειμένῳ εἶχεν ὑπ' ὄψει τὴν ὁμιλίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Ἡ ἀκριβὴς γνῶσις τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, ἣν εἶχεν ὁ Ἀριστείδης, ἀποδεικνύεται ἰδίως ἐκ δύο χωρίων ἀκολουθούντων πιστῶς τὰ ἐδάφια 20 καὶ 29 τοῦ ιε'. κεφαλαίου. Ἐκ τῆς ὁμοιότητος ταύτης ὁ κριτικὸς Seeberg συμπεραίνει ὅτι τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων ἦτο ἤδη παραδεδεγμένον ἀπὸ πολλοῦ ὡς πηγὴ ἐκκλησιαστικῆς ὀρθοτομίας, ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀριστείδου ἀπετέλει ἀρχαῖον ἤδη ἱερὸν σύγγραμμα ἐν χρήσει κατὰ τὴν ἁπανταχοῦ Χριστιανικὴν λατρείαν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς ὅλης Καινῆς Διαθήκης ἐνδελεχὴς γνῶσις τοῦ Ἀριστείδου καταφαίνεται εἰς πᾶσαν πρότασιν τῆς ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ συνηγορίας του. Συγκεκριμμένως ἀποδεικνύουν τοῦτο τὰ ἑξῆς χωρία: «Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα» (Κολοσσ. α'. 17). «Ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει μᾶλλον παρὰ τῷ κτίσαντι» (Ρωμ. α'. 25). «Ἡ ἄνωθεν σοφία ἐπιεικής, εὐπειθής» (Ἰάκ. γ'. 17), ἐπίσης δὲ τὰ Ρωμ. θ'. 3 καὶ η'. 5, Β'. Πέτρου γ'. 16, Ἑβρ. β'. 5, στ'. 5, Ἀποκάλ. α'. 1, α'. 19,

Ἑβρ. ι΄. 16, Β΄. Κορινθ. 7, Α΄. Πέτρου, α΄, 23. Ταῦτα καὶ ἄλλα χωρία, σχεδὸν πανομοιοτύπως ἀπαντῶντα ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ τοῦ Ἀριστείδου, πείθουσιν ὅτι ἡ Καινὴ Διαθήκη, ἡ ἐν χρήσει ἐν τῇ Χριστιανικῇ λατρείᾳ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀριστείδου, εἶχεν ἤδη προσλάβει τὴν μορφήν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

Ἑπομένως ἡ ἀνεύρεσις τῆς Ἀπολογίας ταύτης εἶναι πολύτιμος ἀπόδειξις τῆς ἱστορικῆς γνησιότητος καὶ ἀρχαιότητος τῆς ἱερᾶς ταύτης Βίβλου, καὶ εἷς ἐπὶ πλέον κόλαφος πρὸς τοὺς ζητοῦντας νὰ διαμφισβητήσωσι τὴν πραγματικότητα τῆς ἱστορικῆς ὑπάρξεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΙΑΝΟΙ

Ἐνεφανίσθη ἐπ᾿ ἐσχάτων εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν μία νέα αἵρεσις Χριστιανική, λαβοῦσα τὴν ὀνομασίαν αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς, καθ᾿ ἥν, μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οἱ 120 συνηγμένοι εἰς τὸ ἀνώγειον ἤρχισαν νὰ λαλῶσι ξένας γλώσσας.

Ἡ αἵρεσις αὕτη προέρχεται ἐξ Ἀμερικῆς· ἀρχηγὸς δὲ αὐτῆς εἶναι σήμερον μία γυνὴ ὀνόματι Μακφέρσον, ἐγκατεστημένη καὶ κηρύττουσα καὶ θαυματουργοῦσα ἐν Λὸς Ἄντζελες τῆς Καλιφορνίας.

Εἶναι πολὺ γνωστὸν τὸ λόγιον «Ἐξ ἀνατολῶν τὸ φῶς». Ἐὰν τοῦτο ἦναι ἀληθές, θὰ δικαιούμεθα ἆρά γε νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐκ δυσμῶν τὸ σκότος; Εὐτυχῶς δὲν τολμῶμεν νὰ εἴπωμεν τοῦτο· διότι ἂν μέχρι σήμερον ἀνεφάνησαν Μορμόνοι, Σαββατισταί, Χιλιασταὶ καὶ τώρα Πεντηκοστιανοί, προελθόντες ἐξ Ἀμερικῆς, ὅμως πολὺ περισσότερα ὑγιᾶ Χριστιανικὰ στοιχεῖα ἐξ Ἀμερικῆς εἰργάσθησαν καὶ ἐργάζονται καθ᾿ ὅλον τὸν κόσμον διὰ τὸν πραγματικὸν Χριστιανισμόν, δια τὴν εὐσέβειαν, διὰ τὸν ἁγιασμὸν καὶ διὰ τὴν ὑπὲρ τῆς Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ κοινὴν συνεργασίαν πάντων τῶν εἰλικρινῶς ἀγαπώντων καὶ ὑπηρετούντων τὸν Κύριον. Ἡ πυκνὴ δὲ ἐπικοινωνία τῆς Ἀνατολῆς μετὰ τῆς Δύσεως ἐπέφερε τοιαύτην ἀλλοίωσιν, ὥστε τὰ φῶτα τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὰ σκότη τῆς Δύσεως πολλάκις ν᾿ ἀνταλλάξουν θέσεις. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ ἀλήθεια, εἴτε ἐξ ἀνατολῶν εἴτε ἐκ δυσμῶν ἀνεφάνη, ὑπέστη πάντοτε παραμορφώσεις, ἐκφυλισμούς, νόθους ἐκδηλώσεις καὶ ἐκμεταλλεύσεις.

Ἀφοῦ δὲ εἴχομεν ***Ὀφίτας*** (ὀπαδοὺς τοῦ ὄφεως, ὡς συμβόλου τῆς μυστηριώδους θείας Σοφίας), ***Καϊνίτας***, ὀπαδοὺς τοῦ Κάϊν (σεβομένους ὅλους τοὺς πονηροὺς χαρακτῆρας τῆς Π. Δ. τοὺς ὁποίους ἐθεώρουν καλούς), ***Σατανολάτρας*** καὶ ἄλλους ἄλλα λατρεύοντας, διατί τάχα νὰ μὴ γίνῃ στρέβλωσις καὶ ἐκμετάλλευσις ἑνὸς τῶν ὑπερόχων γεγονότων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας; Οὕτω φαίνεται ὅτι ἐσκέφθησαν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς προκειμένης νέας αἱρέσεως καὶ ἠγκυροβόλησαν παρὰ τὸ ἀνεκμετάλλευτον γεγονὸς τοῦ χαρίσματος τῶν ξένων γλωσσῶν τῆς Πεντηκοστῆς, μετὰ παρέλευσιν δέκα ἐννέα ὅλων αἰώνων ἀπὸ τῆς ἡμέρας

ἐκείνης. Τὰ Γραφικὰ χωρία, ἐφ' ὧν στηρίζουσι τὰς δοξασίας των εἶναι φαίνεται ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὁμιλοῦν περὶ τῆς πρωτογόνου ἐκείνης πείρας (Πράξ. β'. ί. 46 ιθ'. 6, Α'. Κορ. ιβ'. 10, 28, 30, ιδ'. ἴσως δὲ καὶ τὸ χωρίον τοῦ Μάρκου ιϛ'. 18).

Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι τὰ περισσότερα τῶν ὡς ἄνω χωρίων, εἰς τὰ ὁποῖα γίνεται λόγος περὶ τοῦ χαρίσματος τοῦ λαλεῖν ἀγνώσιους ἢ ξένας γλώσσας, σχετίζονται μὲ τὴν ἐν Κορίνθῳ Ἐκκλησίαν. Ἐπίσης ὅτι εἰς τὸ χωρίον Α'. Κορινθ. ιδ'. 2 ἐλλείπει ἐν τῷ ἀρχετύπῳ ἡ λέξις «ἀγνώριστος», ἣν προσθέτει ἡ μετάφρασις Βάμβα. Σπουδαῖον εἶναι τὸ ἱστορούμενον ἐν Πράξ. δ'. 31 ὅτι μετὰ τὴν προσευχὴν «ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετὰ παρρησίας», χωρὶς νὰ λαλῶσι ξένας γλῶσσας. Ἐπίσης ἐν Πράξ. ή. 17 λέγεται ὅτι «ἐπέθετον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐλάμβανον Πνεῦμα Ἅγιον», χωρὶς νὰ λαλῶσι γλώσσας. Πρὸς δὲ τὸν Παῦλον λέγει ὁ Ἀνανίας (Πράξ. θ'. 17): «Ὁ Κύριος μὲ ἀπέστειλεν, ὁ Ἰησοῦς.... διὰ νὰ ἀναβλέψῃς καὶ νὰ πλησθῇς Πνεύματος Ἁγίου», καὶ ἐπλήσθη βεβαίως, χωρὶς ὅμως ἐκείνην τὴν στιγμὴν νὰ λαλήσῃ γλώσσας ὁ Παῦλος. Διότι οἱ θιασῶται τῆς αἱρέσεως ταύτης ἰσχυρίζονται μὲ τὸν ἐμφαντικώτερον τρόπον ὅτι τὸ κεντρικώτερον, ἂν μὴ τὸ μόνον, γνώρισμα τῆς βαπτίσεως τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι τὸ λαλεῖν ξένας γλώσσας. Ἐνῷ μόνον εἰς δύο περιπτώσεις ἀναφέρεται τοῦτο ἀλλοῦ, πάντα δὲ τὰ λοιπὰ χωρία, ὡς εἴπομεν, ἀναφέρονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου. Καὶ μίαν ἄλλην παρατήρησιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς πρέπει νὰ κάμω πρὶν προχωρήσω,—ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς οἱ λαλοῦντες τὰς γλώσσας ἦσαν **ἀντιληπτοὶ** ὑπὸ τῶν ἀκροωμένων αὐτούς, διότι λέγεται ῥητῶς: «Ἰδοὺ πάντες οὗτοι.... δὲν εἶναι Γαλιλαῖοι; καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος ἐν τῇ **ἰδίᾳ ἡμῶν διαλέκτῳ, ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν**;» Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν γίνεται εἰς τοὺς Πεντηκοστιανοὺς τῆς σήμερον, ὡς ὁμολογοῦν καὶ οἱ ἴδιοι· οὐδ' οἱ ἴδιοι γνωρίζουν τί λέγουν, ὀχυροῦνται ὅμως ὄπισθεν τοῦ χαρίσματος τῆς ἑρμηνείας, ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἐμφανίζεται πάντοτε, ὅπως ὁμολογοῦσι πάλιν οἱ ἴδιοι.

Ἡ νέα αὕτη αἵρεσις τονίζει μὲ περισσὴν ἔμφασιν τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐκδηλουμένην διὰ τοῦ χαρίσματος τῶν γλωσσῶν, τὴν θαυματουργικὴν διὰ τῆς προσευχῆς θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν, καί τινα ἄλλα τοιαῦτα, διὰ τῶν ὁποίων παρασύρει τοὺς ἀστηρίκτους.

Διὰ νὰ προφυλάξωμεν τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν ἀπὸ τῆς λύμης ταύτης, ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἑξῆς:

1) Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ῥητῶς καὶ κατηγορηματικῶς λέγει»: «Ἂς μὴ ἀπατῶσιν ὑμᾶς οἱ προφῆται ὑμῶν, οἱ ἐν μέσῳ ὑμῶν, καὶ οἱ μάντεις ὑμῶν, καὶ μὴ ἀκούετε τὰ ἐνύπνια ὑμῶν, τὰ ὁποῖα ὑμεῖς ὀνειρεύεσθε· διότι προφητεύουσι ψευδῶς πρὸς ὑμᾶς ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου· ἐγὼ δὲν ἀπέστειλα αὐτούς, λέγει Κύριος» (Ἱερ. κθ'. 8, 9, πρβλ. ἐπίσης Ἱερ. ιδ'. 14, κγ'. 21, 25).

«Βλέπετε μὴ σᾶς πλανήσῃ τις, διότι πολλοὶ θέλουσιν ἔλθει ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες, Ἐγώ εἶμαι ὁ Χριστὸς. καὶ πολλοὺς θέλουσι πλανήσει» (Ματθ. κδ'.4,5). «Πολλοὶ θέλουσιν εἰπεῖ πρὸς ἐμὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, Κύριε, δὲν

προεφητεύσαμεν ἐν τῷ ὀνόματί Σου, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί Σου ἐξεβάλομεν δαιμόνια, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί Σου ἐκάμομεν θαύματα πολλά; .... Ποτὲ δὲν σᾶς ἐγνώρισα· φεύγετε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν» (Ματθ. ζ'. 22, 23).

«Μὴ πιστεύετε εἰς πᾶν πνεῦμα» (Α'. Ἰωάν. δ'. 1). «Μὴ σαλευθῆτε ταχέως ἀπὸ τοῦ φρονήματός σας.... μήτε **διὰ πνεύματος,** μήτε διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς γραφομένης ὑφ' ἡμῶν» (Β'. Θεσσ. β'. 2).

Τὰ ἀνωτέρω χωρία μᾶς διδάσκουσι τὰ ἑξῆς:

α') Ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς καθ' ἣν ἱδρύθη ἡ Ἐκκλησία (καὶ προηγουμένως ἐν τῇ Π. Οἰκονομίᾳ) διάφοροι, ὀχυρούμενοι ὄπισθεν τοῦ ἀνεξελέγκτου, ἐξεμεταλλεύθησαν τὴν εὐπιστίαν τῶν Χριστιανῶν, οἵτινες κατὰ τὸν πρῶτόν των ἐνθουσιασμὸν διὰ τὴν εἰς τὸν Χριστὸν πίστιν, ἐδέχοντο πάντα ἄνθρωπον ὁμιλοῦντα περὶ Πνεύματος Ἁγίου, κ.τ.λ.

β') Ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ μέσου τῶν αἰώνων κατέκρινε πᾶσαν τοιαύτην ἐκμετάλλευσιν διὰ τῶν ῥητῶν καὶ κατηγορηματικῶν του δηλώσεων.

γ') Ὅτι ὁ Πονηρός, ἐργαζόμενος δι' ὅλων τῶν ὀργάνων του πρὸς καταστροφὴν τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, θαυματουργεῖ, προφητεύει, λαλεῖ γλώσσας (ἢ μᾶλλον ἀνάρθρους ἤχους), ἀνιστᾷ ἴσως καὶ νεκροφανεῖς, ὁδηγεῖ ἔτι καὶ εἰς σωτηρίαν δῆθεν, διὰ νὰ καταστρέψῃ εὐκολώτερον τὰ θύματά του καὶ τοὺς αἰχμαλώτους του, τοὺς ὁποίους δὲν δύναται νὰ ἐξοντώσῃ κατ' ἄλλον τρόπον.

2) Ὡς εἶπον ἀνωτέρω, τὸ ἐπιχείρημα τῶν ὀπαδῶν τῆς αἱρέσεως ταύτης εἶναι αἱ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολαὶ καὶ τὰ χωρία τῶν Πράξεων, τὰ σχετιζόμενα πρὸς τὴν Κόρινθον. Πᾶς ὅμως εἰλικρινὴς καὶ ἀμερόληπτος κριτὴς ἢ ἐρευνητὴς τῆς ἀληθείας, μελετῶν τὸ Α'. Κορ. ιδ' ἐν σχέσει πρὸς τὸ ιβ'. θὰ ὁμολογήσῃ (α) ὅτι δὲν δύναται νὰ δοθῇ ἐξαιρετικὴ σημασία εἰς τὸ χάρισμα τῶν γλωσσῶν ὡς σημείου βαπτίσεως ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὸ εἶναι βεβιασμένον καὶ ἀντιγραφικόν. (β) ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, μακρὰν τοῦ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς Κορινθίους νὰ λαλῶσι ξένας γλώσσας, τοὺς κατακρίνει διὰ τὴν ἀταξίαν καὶ τὴν σύγχυσιν, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησαν ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας· καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἄνθρωποι προηγμένοι τόσον εἰς τὰ πνευματικὰ χαρίσματα καὶ δοκιμάσαντες τοιαύτας ἐξαιρετικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μεταξύ των, ἐπότισαν τὸν Παῦλον τὰς μεγαλειτέρας πικρίας, ἀμφισβητήσαντες καὶ αὐτὸ τὸ ἀποστολικόν του ἀξίωμα καὶ θεωρήσαντες αὐτὸν ὡς «ἔξω ἑαυτοῦ» δηλ. τρελλόν. Ἡ Χριστιανική του δὲ εὐγένεια, ἡ ὁποία διήκει δι' ὅλου τοῦ ιδ'. κεφαλαίου, τὸν ἀναγκάζει νὰ κάμνῃ μὲ μειλίχιον πνεῦμα τὰς ἐπικρίσεις του. «Θέλω δὲ πάντες νὰ λαλῆτε γλώσσας, **μᾶλλον δὲ** νὰ προφητεύητε». «Ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς λαλῶν γλώσσας, τί θέλω σᾶς ὠφελήσει, **ἐὰν δὲν σᾶς λαλήσω ἢ μὲ ἀποκάλυψιν, ἢ μὲ γνῶσιν ἢ μὲ διδαχήν;»** «Ἐὰν δὲν δώσητε **διὰ τῆς γλώσσης** φωνὴν εὐκατάληκτον.... **θέλετε λαλεῖ εἰς τὸν ἀέρα».** «Ζητεῖτε νὰ περισσεύητε ἐν αὐτοῖς **πρὸς οἰκοδομὴν** τῆς Ἐκκλησίας». «Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πέντε λόγους προτιμῶ νὰ λαλήσω διὰ τοῦ νοός μου.... παρὰ μυρίους λόγους μὲ γλῶσσαν (ἄγνωστον)» (Α'. Κορινθ. ιδ'. 5, 6, 9, 12, 19).

Ἐπικαλοῦνται ἐπίσης οἱ τῆς αἱρέσεως ταύτης τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν Α'. Κορινθ. ιδ'. 21: «Δι' ἑτερογλώσσων καὶ διὰ ξένων χειλέων θέλω λαλήσει

πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον», χωρίον εἰλημμένον ἐκ τοῦ Ἠσαΐου (κη'. 11, 12). Ἀλλὰ πᾶς τις δύναται νὰ ἴδῃ, ἐὰν θέλῃ, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἐξαιρετική τις εὐλογία τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς τότε Ἰουδαίους, ἀλλὰ τιμωρία πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ διότι ἠπείθησαν, διότι δὲν συνεμορφώθησαν, διότι κατεπάτησαν τὰς εὐλογίας καὶ τὰς εὐκαιρίας τὰς ὁποίας ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός. Ἐὰν Ἰνδός, Κινέζος ἢ Ἀφρικανός τις ἐκ τῆς Κεντρῴας Ἀφρικῆς ἤρχετο καὶ ἐκήρυττεν εἰς ὑμᾶς τὸν Χριστόν, θὰ ἦτο κἄτι ἀνάλογον.

3) Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀκόμη ἐδέχετό τις ὅτι τὸ χάρισμα τῶν γλωσσῶν ὑπῆρξε μία ὀρθὴ καὶ κανονικὴ ἐκδήλωσις τῆς ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος βαπτίσεως, ἡ πεῖρα αὕτη ἔπαυσεν ὑφισταμένη ἐντὸς τοῦ πρώτου αἰῶνος. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι οὐδαμοῦ εἰς τὰς μεταγενεστέρας ἐπιστολάς του ὁ Παῦλος ἢ ἄλλος τις κάμνει μνείαν τοῦ χαρίσματος τῶν γλωσσῶν. Ὑπάρχει μάλιστα ἓν κλασσικὸν χωρίον, ὅπου ὁ Παῦλος, ἐνῷ λέγει ρητῶ.: «Πληροῦσθε Πνεύματος» (Ἐφεσ. ε'. 18) οὐδὲν ἀναφέρει περὶ γλωσσῶν, ἐκτὸς ἐὰν τὸ «***πληροῦσθαι Πνεύματος***» εἶναί τι διάφορον τοῦ «***βαπτίζεσθαι ὑπὸ τοῦ Πνεύματος!***»

Οἱ Πατέρες καὶ ἑρμηνευταὶ τοῦ 3ου αἰῶνος μετὰ Χριστόν, ἀναφέροντες τὸ χάρισμα τῶν γλωσσῶν, ὁμολογοῦσιν ὅτι δὲν γνωρίζουσι τίποτε περὶ αὐτοῦ, διότι εἶχεν ἐκλίπει τὸ χάρισμα τοῦτο, ἐπειδὴ ἦτο ἁπλῶς ἓν παροδικὸν καὶ προσωρινὸν χάρισμα πρὸς πιστοποίησιν τῆς Χριστιανικῆς ἀληθείας. Ἐξέλιπε δὲ τὸ χάρισμα τοῦτο (τολμᾷ τις νὰ εἴπῃ) ἀκριβῶς διότι, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν Κόρινθον ἔγεινε κάποια ἐκμετάλλευσις αὐτοῦ καὶ ὁ Ἀπόστολος μὲ τὸν γλυκύν του τρόπον τοὺς ἀνακαλεῖ εἰς τὴν τάξιν. Ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον ἐκαυχῶντο καὶ ἐπεδεικνύοντο οἱ Κορίνθιοι, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὸ ἀναφέρει τελευταῖον εἰς τὸν κατάλογον τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων (Α'. Κορ. ιβ'. 10 καὶ ιγ'. 1).

Ἄνθρωποι διαδηλοῦντες ὅτι τὸ μόνον καὶ κύριον γνώρισμα τῆς πληρώσεως ἢ βαπτίσεως ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι τὸ χάρισμα τῶν γλωσσῶν, προσβάλλουν αὐτὸ τοῦτο τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τοῦ Θεοῦ τὸ ἄπειρον, τὸ τέλειον, θέλοντες νὰ περιορίσουν τὴν ἐνέργειάν του ἐντὸς τῶν στενωτάτων ὁρίων τῆς στενῆς των ἀντιλήψεως.

Οὐδεὶς δύναται νὰ περιορίσῃ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος κατὰ τὴν φαντασίαν του. Τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος (Α'. Κορ. ιβ'.), τὰ ὁποῖα σημαίνουν τὴν πλήρωσιν ἢ βάπτισιν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, ἀντιτίθενται εἰς πᾶσαν τοιαύτην σύγχυσιν καὶ διατάραξιν τῆς ἁρμονικῆς ἐνεργείας τῆς χάριτος. Ἐὰν δὲ εἰς ταῦτα προστεθῇ ἡ μεγάλη καὶ ἀναμφισβήτητος ἱστορικὴ ἀλήθεια ὅτι πλεῖσται ἐνέργειαι τοῦ Πνεύματος ἀναγκαῖαι καὶ ἀπαραίτητοι κατὰ τὰ πρῶτα βήματα τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἔπαυσαν ἐκδηλούμεναι, διότι ἄλλαι ἀνάγκαι καὶ ἄλλαι συνθῆκαι τῆς ζωῆς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἀπαιτοῦσι διάφορον ἐκδήλωσιν τῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, βλέπομεν τὸ μεγαλεῖον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ.

Δυνάμεθα ὅθεν νὰ εἴπωμεν θετικῶς ὅτι ἡ τοιαύτη δῆθεν ἐκδήλωσις τῆς πληρώσεως ἢ βαπτίσεως ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἓν δόλωμα, χρησιμοποιούμενον ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ τῆς ἀληθείας καὶ ἐνεργοῦν ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων διὰ τῆς συγκινήσεως, διὰ νὰ κλονίσῃ τὴν πίστιν τῶν ἐχόντων ἀσθενῆ χαρακτῆρα.

Ἂς ἐνθυμώμεθα τὰς κατηγορηματικὰς δηλώσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὰς ὁποίας ἀνέφερα ἀνωτέρω, αἱ ὁποῖαι διαχέουν ἄπλετον φῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος.

Δὲν θέλω νὰ ἀναφέρω τὸ τέλος ἐκείνων, οἵτινες δείξαντες τοιοῦτον ἐνθουσιασμὸν πληρώσεως ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἀπώλεσαν ἐν τέλει καὶ αὐτὴν τὴν σωτηρίαν, ἀποθανόντες ἢ ζῶντες ἐν ἀπιστίᾳ καὶ κοσμικότητι.

Ἡ μεγίστη ἐκδήλωσις τῆς ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος βαπτίσεως ἢ πληρώσεως εἶναι ἡ ἁγία Χριστιανικὴ ζωή, ἐκδηλουμένη εἰς πραότητα, εἰλικρίνειαν, ἀγάπην εἰς πᾶσαν διακλάδωσιν τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ ἀναστροφῆς ἡμῶν. Τί λοιπὸν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν διὰ τὴν ἀνωτέρω αἵρεσιν; Ὅ,τι ἔλεγον ἐν τῇ ἀρχῇ —ὅτι δηλ. ὁ Πονηρὸς ἐξευρίσκων τοιαῦτα ἀνεκμετάλλευτα χωρία τῆς Γραφῆς διαπλάττει τὰς ἐκκεντρικὰς καὶ ἐκτρωματικὰς αὐτὰς ἐκδηλώσεις τῆς δῆθεν πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἐξάρσεως καὶ παρασύρει ἐκείνους ἐκ τῶν Χριστιανῶν, οἵτινες λησμονήσαντες καὶ ἐγκαταλείψαντες τὸν Χριστόν, τὴν πηγὴν τῆς Ἀληθείας, ἐξετράπησαν εἰς ἐξεζητημένας ἐκδηλώσεις ὑψηλῆς δῆθεν πνευματικῆς ζωῆς, ἥτις δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τάφος των. Ὅθεν ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε, διὰ νὰ ἀποφύγητε τὰς πλεκτάνας τοῦ Πονηροῦ.

Π. Γ. Λογγινίδης.

ΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

Ὡς γνωστόν, ὁ κ. Μπριάν, Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας, ἐπρότεινεν ἐσχάτως εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν, ὅπως ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀμερικὴ ἀναλάβωσι δι᾽ ἀμοιβαίας συμφωνίας νὰ ἀπαρνηθοῦν τὸν πόλεμον ὡς ὄργανον τῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς των.

Μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας μεγάλη ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων κληρικῶν τῆς Ἀμερικῆς παρουσιάσθη εἰς τὸν Πρόεδρον Κούλιτζ καὶ ὑπέβαλεν εἰς αὐτὸν ὑπόμνημα, ὑπογεγραμμένον ὑπὸ 700 διακεκριμένων προσώπων ἐξ ὅλων τῶν Χριστ. Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀμερικῆς, καὶ ἐπιδοκιμάζον θερμῶς τὴν πρότασιν τοῦ κ. Μπριάν. Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ἦτο ὁ ἐπίσκοπος Μακδούελ τῆς Μεθοδιστικῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἔχει ἑξῆς:

«Πρὸς τὸν Πρόεδρον καὶ τὴν Γερουσίαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Οἱ ὑπογεγραμμένοι πολῖται τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν φρονοῦμεν ἀκραδάντως ὅτι ἡ ἡμετέρα Κυβέρνησις ἔχει καθῆκον νὰ συμπράξῃ ὅσον ἔνεστιν εὐρύτερον μετὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῆς γῆς, εἰς τὴν λῆψιν τελεσφόρων μέτρων πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν μεθόδων τῆς βίας διὰ μεθόδων εἰρηνικῶν εἰς τὴν ἐξομάλυνσιν τῶν διεθνῶν διαφορῶν.

Διὰ τοῦτο ζωηρῶς ἐπικροτοῦμεν εἰς τὴν πρότασιν τοῦ κ. Μπριὰν ὅπως ἡ Γαλλία καὶ αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι συμφωνήσωσι νὰ ἀπαρνηθῶσι τὸν πόλεμον ὡς ὄργανον τῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς των. Φρονοῦμεν:

1) Ὅτι τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη οὐδέποτε πλέον πρέπει νὰ καταφύγουν εἰς τὸν πόλεμον, ὡς μέσον λύσεως διαφορᾶς ἢ ἐπιβολῆς ἀξιώσεων.

2) Ὅτι ὁ πόλεμος, εἰ μὴ πρὸς ἄμυναν κατὰ πραγματικῆς ἐπιθέσεως, πρέπει νὰ ἀποκηρυχθῇ ὑπὸ τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, ὡς διεθνὲς ἔγκλημα.

3) Ὅτι πάντα τὰ πρωτεύοντα ἔθνη πρέπει δι' ἐπισήμων συνθηκῶν καὶ συμφωνιῶν νὰ ἀπαρνηθῶσι τὸν πόλεμον καὶ νὰ θεσπίσωσι διαδικασίαν διαιτησίας, μεσολαβήσεως, συμφιλιώσεως καὶ δικαστικῆς λύσεως τῶν διαφορῶν των.

4) Ὅτι τοιαῦται συνθῆκαι καὶ συμφωνίαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν δημιουργίαν πνεύματος ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, ὅπερ πρέπει νὰ προηγηθῇ τοῦ γενικοῦ ἀφοπλισμοῦ.

5) Ὅτι ἡ ἐξομάλυνσις πάσης διεθνοῦς διαφορᾶς, οἱασδήποτε φύσεως, πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῇ μόνον δι' εἰρηνικῶν μέσων.

Διὰ ταῦτα προτρέπομεν τὸν Πρόεδρον καὶ τὴν Γερουσίαν τῆς ἡμετέρας χώρας, ὅπως ἀπαντήσωσιν ἀμελλητεὶ καὶ εὐνοϊκῶς εἰς τὴν πρότασιν τοῦ κ. Μπριάν, καὶ συγχρόνως ὅπως καταστήσωσιν ἀντιληπτὴν εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη τὴν ζωηρὰν ἐπιθυμίαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τοῦ νὰ συνάψωσι καὶ μετ' αὐτῶν παρομοίας συμβάσεις».

Κατὰ τὴν ὑποβολὴν τοῦ ὡς ἄνω ὑπομνήματος, ὁ Πρόεδρος Κούλιτζ ἐξέφρασε τὴν εὐχαρίστησίν του ἐπὶ τῇ προσπαθείᾳ τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς χώρας, ὅπως ποδηγετήσωσι τὴν κοινὴν γνώμην εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς εἰρήνης καὶ τῶν ἐγκαρδίων σχέσεων μεταξὺ τῶν ἐθνῶν. Ὑπεσχέθη δὲ ὅτι ἡ πρότασις τοῦ κ. Μπριὰν θὰ μελετηθῇ συντόμως καὶ εὐμενῶς.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

— Οὐδεμία κοινωνικὴ ἀνόρθωσις εἶναι δυνατὴ ἄνευ ἀναγεννήσεως Θεόθεν. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι κάτι ἀπείρως μεγαλείτερον μιᾶς καταστάσεως οἰκονομικῆς ἢ κοινωνικῆς ἁρμονίας.

— Ὁ κόσμος θὰ συγκεντρωθῇ εἰς ἀδελφοσύνην, συμπάθειαν καὶ τρυφερότητα, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἁπανταχοῦ ἀποφασίσουν νὰ καθήσουν μαζὺ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἔχει τὴν διττὴν ἀποστολὴν τοῦ νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν καὶ τοῦ νὰ ἦναι ὁ ὁδηγὸς πάσης κοινωνικῆς ἀνορθώσεως.

— Δύο πράγματα πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ ἔχῃ ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία: Πνευματικὴν αὐθεντίαν, καὶ ἀνθρωπίνην συμπάθειαν. Ἐὰν ἀποκτήσῃ ἢ οἰκειοποιηθῇ τὴν πνευματικὴν αὐθεντίαν ἄνευ τῆς ἀνθρωπίνης συμπαθείας, θὰ γίνῃ «τάφος κεκονιαμένος, πλήρης ὀστέων νεκρῶν». Ἐὰν ἐξ ἄλλου ἔχῃ ἀνθρωπίνην συμπάθειαν ἄνευ πνευματικῆς αὐθεντίας, θὰ ἦναι ὡς μία ἄτονος καὶ ἀναιμικὴ χείρ, ἀνίκανος νὰ δώσῃ συνδρομήν τινα.

Τὰ μέλη τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, λοιπόν, πρέπει νὰ ἀνέλθουν εἰς τὸ

ὄρος τῆς Μεταμορφώσεως μαζὺ μὲ τὸν Χριστόν. Ἔπειτα θὰ κατέλθουν πάλιν μαζύ Του εἰς τὴν πεδιάδα, εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ ἐργασθοῦν διὰ τὴν πραγματικὴν θεραπείαν τῶν ἀνθρώπων. Δὲν δύνανται δὲ νὰ ἐπιτύχουν τὴν θεραπείαν ταύτην, ἂν μὴ πρῶτον ἀνέλθουν εἰς τὸ ὄρος μὲ τὸν Κύριόν των, διὰ νὰ κατέλθουν ἐκεῖθεν ἀπαστράπτοντες μὲ τὴν λάμψιν τοῦ προσώπου Αὐτοῦ.

Κάρολος Σ. Μακφάρλανδ

Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Συμβουλίου
τῶν Χριστ. Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀμερικῆς.

ΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ
ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗι

Εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν τῶν ἐργατικῶν σωματείων τῆς Ἀμερικῆς, ἥτις συνεκροτήθη κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον εἰς Λὸς Ἄντζελες τῆς Καλιφορνίας, παρευρέθησαν προσκληθέντες καὶ 34 ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνελεύσεως ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς ἐπίσκοπος Κώλεϋ ἀνέπεμψε τὴν ἑξῆς προσευχήν:

«Δεόμεθά Σου, παντοδύναμε καὶ αἰώνιε Πάτερ, Θεὲ τοῦ ἐλέους, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης, ἔπιδε ἐπὶ τὰ τέκνα Σου τὰ ἐνταῦθα συνηθροισμένα ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἐργασίας, ὅπως συσκεφθῶσιν ἐπὶ τῶν ὅσα δύνανται νὰ προαγάγωσι τὴν εὐημερίαν καὶ προκοπὴν τοῦ ἐργαζομένου λαοῦ, συμφώνως πρὸς τὸ ἅγιόν Σου θέλημα. Κατεύθυνον Σὺ τὰς βουλὰς καὶ ἀποφάσεις αὐτῶν καὶ εὐόδωσον τὰς προσπαθείας αὐτῶν, ὅπως πᾶς πόθος καὶ πᾶσα ἐνέργεια αὐτῶν ἄρχηται ἀπὸ Σοῦ καὶ εὐοδοῦται διὰ τοῦ ἀγαπητοῦ Σου Υἱοῦ, τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν, ὅστις ὅτε ἦτο ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς ταπεινὸς τέκτων ἐν Ναζαρέτ, ἀνύψωσε καὶ ἐξηυγένισε τὴν ἐργασίαν καὶ ἐδίδαξεν ἡμᾶς πῶς πρέπει νὰ προσευχώμεθα καὶ νὰ ζῶμεν».

Ὁ δὲ αἰδ. κ. Ράϋλανδ, ἐκ μέρους τῶν ἐκεῖ ἀντιπροσώπων τῶν Ἐκκλησιῶν, προσεφώνησε τὴν συνέλευσιν ὡς ἑξῆς:

«Θεωρῶ μεγάλην μου τιμὴν καὶ προνόμιον τὸ νὰ φέρω πρὸς τὸν συνηνωμένον ἐργατικὸν κόσμον τῆς Ἀμερικῆς τὸν χαιρετισμὸν τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ. Εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου κ. Κώλεϋ ἀναπεμφθεῖσαν δέησιν συμμετέσχον αἱ καρδίαι ὅλων ἡμῶν, Προτεσταντῶν ἅμα καὶ Καθολικῶν. Ἠρώτησα τὸν σεβασμιώτατον ἐπίσκοπον, ἂν εἰς τὴν παροῦσάν μου ἀγόρευσιν θὰ ἠδυνάμην νὰ ὁμιλήσω ἐξ ὀνόματος ὄχι μόνον τῶν Προτεσταντικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν Καθολικῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ προθύμως μὲ ἐξουσιοδότησε πρὸς τοῦτο.

Ὅσον ἀφορᾷ λοιπὸν τὰς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω ὅτι ὁ Ἱδρυτὴς αὐτῶν ἦτο ξυλουργός, ἐργασθεὶς ὅπως πᾶς ἄλλος ἄνθρωπος εἰς τὴν τέχνην Αὐτοῦ καὶ δαπανήσας τὸν ἐπίγειον βίον Αὐτοῦ ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς ἔντιμον ἐργασίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς ἄοκνον ὑπηρεσίαν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ νομίζω ὅτι τὸ ὑπέροχον παράδειγμα Αὐτοῦ εἶναι ἄξιον μιμήσεως ὑπὸ παντὸς ἐργάτου, παντὸς ἀνθρώπου δυναμένου νὰ ἐργασθῇ σωματικῶς ἢ διανοητικῶς.

Ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Ἐργατικὴ κίνησις κατὰ βάθος ἐπιδιώκουσι τὸν αὐτὸν σκοπὸν—τὴν ἐξύψωσιν καὶ τὸν ἐξευγενισμὸν τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, διὰ τῆς δικαιοτέρας διανομῆς τῶν βαρῶν τῆς ἐργασίας, διὰ τῆς παρεμποδίσεως τῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ καταδυναστεύσεως, διὰ τῆς δημιουργίας καλλιτέρων συνθηκῶν τῆς ἐργασίας τῶν γυναικῶν καὶ παιδίων, διὰ τῆς ἐξασφαλίσεως ὡρῶν ἀναψυχῆς καὶ μορφώσεως διανοητικῆς, διὰ τῆς παροχῆς εὐκαιρίας πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ πρὸς καλλιέργειαν τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν.

Ἡ Ἐκκλησία θὰ ηὔχετο νὰ μὴ ὑπάρχωσι διακρίσεις τάξεων ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ πάντες οἱ ἄνθρωποι νὰ ἦναι πρόθυμοι νὰ ἀναγνωρίσωσιν ἀλλήλους ὡς ἀδελφούς. Δυστυχῶς ὑπάρχουσιν αἱ διακρίσεις τῶν τάξεων καὶ ἡ πάλη τῶν τάξεων καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ ἀρνηθῶμεν. Ἐνίοτε αἱ διακρίσεις αὗται ὀγκοῦνται καὶ ὀξύνονται ὑπὸ τῆς Ἐργατικῆς κινήσεως. Τοῦτο εἶναι λυπηρόν. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι πράγματι ἀδελφοὶ καὶ ἐξαρτῶνται ὁ εἷς ἀπὸ τὸν ἄλλον. Ὁ μέγας ἀντικειμενικὸς σκοπός μας πρέπει νὰ ἦναι ἡ ἐξαφάνισις τῶν διαφορῶν, αἵτινες δὲν εἶναι ὀρθαὶ καὶ σύμφωνοι πρὸς τὴν φύσιν, καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ πνεύματος τῆς ἀνθρωπίνης ἀλληλεγγύης καὶ ἀδελφοσύνης, βασιζομένης εἰς τὴν μεγάλην ἀξίαν πάσης ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐφ᾽ ὅσον πρεσβεύετε ὅτι ἡ ἀξία τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀνωτέρα τῆς ἀξίας τῶν πραγμάτων, ἐφ᾽ ὅσον ζητεῖτε νὰ καταστήσητε τὴν ζωὴν εὐγενεστέραν δι᾽ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους—ἀκριβῶς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐκήρυξεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς—ἐφ᾽ ὅσον ζητεῖτε νὰ καταργήσητε τὴν ταπεινὴν ἐκμετάλλευσιν καὶ νὰ εἰσαγάγητε τὸ πνεῦμα τῆς ἀμοιβαίας ὑπηρεσίας—ἡμεῖς, οἵτινες εἴμεθα ὀπαδοὶ καὶ ὑπηρέται τοῦ Χριστοῦ τῶν Χριστιανῶν καὶ τοῦ Ἰεχωβᾶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Χριστιανῶν, σᾶς φέρομεν ἐγκάρδιον χαιρετισμόν, καὶ ζητοῦμεν νὰ συνεργασθῶμεν μαζύ σας διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα οἱ ἄνθρωποι «ἔχωσι ζωὴν καὶ ἔχωσιν αὐτὴν ἐν ἀφθονίᾳ».

Σεβαστὴ καὶ ἀγαπητὴ ἀδελφή, ἡ ΑΝΝΑ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, ἐκηδεύθη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Εὐαγγελικῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀθηνῶν τῇ 14 Ὀκτωβρίου ἐν ἀθρόᾳ συρροῇ ἀδελφῶν καὶ φίλων. Ἡ ἀπελθοῦσα ἐκ μέσου ἡμῶν ἀδελφὴ ὑπῆρξε μήτηρ πολλῶν καὶ καλῶν τέκνων, καὶ ἀφωσιωμένη βοηθὸς τοῦ πολιοῦ ἐργάτου τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ποιμένος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας αἰδεσίμου κ. Σταύρου Δημητρακοπούλου, κατέλειπε δὲ πλείστας ἀναμνήσεις ζωῆς εὐσεβοῦς καὶ φιλοξενίας παραδειγματικῆς. Εἴθε ὁ Κύριος νὰ παρηγορήσῃ τὴν οἰκογένειαν αὐτῆς καὶ νὰ ἀναδείξῃ πολλοὺς παρομοίους εὐγενεῖς χαρακτῆρας ἐν τῇ ἐπιγείῳ αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ.

ΕΚΚΛΗΣΙΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

Πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ φίλους τοῦ Ἑλληνικοῦ Εὐαγγελικοῦ ἔργου.

Ἀγαπητοὶ ἐν Κυρίῳ!

Εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς πόλεως Κατερίνης, ἐν τῇ Νοτιοδυτικῇ Μακεδονίᾳ, συνεπήχθη προσφυγικὸς συνοικισμὸς Ἑλλήνων Εὐαγγελικῶν ἐκ 220 οἰκογενειῶν, καταγομένων ἐκ Πόντου (Ὀρδοῦ, Φάτζης, Σεμέν, Παϊχλάν, Οἰνόης, Ἀμισοῦ) καὶ ἐκ Σμύρνης, Μαγνησίας Προύσης, Νικομηδείας καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ὁ Συνοικισμὸς οὗτος διὰ μεγάλης γενναιοδωρίας τῶν ἀποτελούντων αὐτὸν προσφύγων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν βοηθημάτων πολλῶν πατριωτῶν καὶ φίλων ἐξ Ἀμερικῆς καὶ ἀλλαχόθεν, ἔκτισε μίαν ὡραίαν καὶ εὐρύχωρον ἐκκλησίαν, μήκους 27 καὶ πλάτους 16 μέτρων, ἐπίσης μίαν κατοικίαν διὰ τὸν ποιμένα τῆς Ἐκκλησίας, ἄλλην κατοικίαν διὰ τὴν εὐαγγελίστριαν καὶ κατηχήτριαν, καὶ ἕτερον κτίριον δι' ἀναγνωστήριον καὶ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου τῶν Νέων. Διὰ τὰ τέσσαρα ταῦτα κτίρια ἐδαπανήθησαν περὶ τὰς 480 χιλ. δραχμῶν, ἐξ ὧν τὰς 200 χιλ. περίπου ἐπλήρωσαν οἱ σύνοικοι πρόσφυγες, καὶ αἱ 280 χιλ. δραχμαὶ προῆλθον ἐκ συνδρομῶν καὶ βοηθημάτων ἔξωθεν. Ἰσολογισμὸς ὅλων τῶν ἐσόδων καὶ δαπανῶν θὰ ἐκτυπωθῇ εἰς ἰδιαίτερον φυλλάδιον λίαν προσεχῶς, μόλις συμπληρωθῶσιν αἱ ὑπάρχουσαι ἐλλείψεις τῶν ἐν λόγῳ οἰκοδομῶν, δηλ. τὸ κονίαμα (σουβάτισμα), ἄσπρισμα, βαφή, κτλ., διὰ τὰ ὁποῖα χρειαζόμεθα περὶ τὰς 100 χιλιάδας δραχμῶν.

Μετὰ τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας, παρουσιάσθη ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ἱδρύσεως σχολείου διὰ τὰ ὑπὲρ 400 ἀγόρια καὶ κοράσια τοῦ ἡμετέρου συνοικισμοῦ. Ἐν τῇ πόλει τῆς Κατερίνης ὑπάρχουν δημοτικὰ σχολεῖα καὶ Γυμνάσιον τοῦ Κράτους, ὅπου τώρα φοιτῶσι τὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὰ σχολεῖα ταῦτα εἶναι μακρὰν τοῦ Συνοικισμοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἡ εἰς ταῦτα φοίτησις τῶν μικρῶν ἰδίως παιδίων κατὰ τὸν χειμῶνα εἶναι δύσκολος, ἂν μὴ ἀδύνατος, λόγῳ τοῦ ψύχους καὶ τῆς λάσπης, ἡμεῖς οἱ Εὐαγγελικοὶ ἐπιθυμοῦμεν καὶ πρέπει νὰ δώσωμεν εἰς τὰ τέκνα μας, τοὐλάχιστον κατὰ τὰ πρῶτα παιδικὰ αὐτῶν ἔτη, μόρφωσιν Εὐαγγελικὴν καὶ ἐκπαίδευσιν ὁμοίαν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδόλως γίνεται εἰς τὰ ἄλλα σχολεῖα, καὶ διὰ τοῦτο μ' ὅλην τὴν προσφυγικότητα ἡμῶν ἀπεφασίσαμεν τὴν ἵδρυσιν ἑνὸς μεγάλου διωρόφου σχολικοῦ κτιρίου, ὅπου θὰ δύνανται νὰ ἐκπαιδεύωνται καὶ μορφώνονται τὰ τέκνα μας. Τὸ κτίριον ἔχει μῆκος 32 καὶ πλάτος 22 μέτρων. Διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν καὶ λειτουργίαν αὐτοῦ ἔχομεν ἀνάγκην χιλίων φίλων, πατριωτῶν, συνδρομητῶν, δωρητῶν καὶ εὐεργετῶν, ἕκαστος τῶν ὁποίων νὰ δώσῃ μίαν συνδρομὴν χιλίων δραχμῶν, ἤτοι 15 δολλαρίων. Συνελέγησαν ἤδη 130 χιλιάρικα, ἅτινα καὶ ἐδαπανήθησαν καὶ τὸ κτίριον ὑψώθη 4 σχεδὸν μέτρα ἄνωθεν τῆς ἐπιφανείας. Θέλομεν 870 ἀκόμη συνδρομητὰς ἐκ 1,000 δρ. ἕκαστον· δεχόμεθα ὅμως οἱονδήποτε μικρότερον ἢ μεγαλήτερον ποσόν. Μετὰ τὴν

συμπλήρωσιν τοῦ οἰκοδομήματος θὰ ἐκτυπωθῇ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ λεπτομερὴς ἰσολογισμὸς ἐσόδων καὶ ἐξόδων, διὰ νὰ διανεμηθῇ εἰς τοὺς διαφόρους συνδρομητὰς καὶ δωρητὰς τῆς Σχολῆς, καὶ νὰ φυλαχθῇ εἰς τὰ ἀρχεῖα αὐτῆς.

Ἐσωκλείστως στέλλομεν φωτογραφίαν τοῦ Σχολείου, ἡμιτελοῦς, ὡς εἶναι, καὶ κάμνομεν τὴν παροῦσαν ἔκκλησιν εἰς τοὺς ἁπανταχοῦ φίλους, πατριώτας καὶ ἀδελφούς, ἵνα συνδράμωσιν ἡμᾶς ἕκαστος τὸ κατὰ δύναμιν.

Πᾶσα συνδρομὴ νὰ σταλῇ ἐπ' ὀνόματι τοῦ αἰδεσίμου κ. Πολυκάρπου Λογγινίδου, γραμματέως τῆς Ἐκτελ. Ἐπιτροπῆς τοῦ Πανελληνίου Συνδέσμου Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν (Ἀποθήκην Ἁγίων Γράφων, ὁδὸς Φιλελλήνων, ἀριθ. 2) εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἐπιγράφεται ρητῶς, «διὰ τὸ Σχολεῖον Κατερίνης» ἵνα μὴ γείνῃ σύγχυσις μὲ ἄλλα βοηθήματα δι' ἄλλους σκοπούς.

Εὐχαριστοῦμεν ἐκ τῶν προτέρων ὅλους, ὅσοι θὰ προθυμοποιηθοῦν νὰ μᾶς βοηθήσουν εἰς τὸ μέγα καὶ εὐγενὲς τοῦτο ἔργον, καὶ παρακαλοῦμεν νὰ ἀναφέρουν περὶ τούτου καὶ εἰς ἄλλους φίλους διατεθειμένους νὰ μᾶς συνδράμουν. Εὐχόμεθα δὲ ὅπως ὁ Κύριος εὐλογήσῃ καὶ εὐοδώσῃ πάντας εἰς δόξαν Αὐτοῦ.

Διατελοῦμεν μετὰ πολλῆς ἐκτιμήσεως καὶ ἀδελφικῆς ἀγάπης.
Τὸ Πρεσβυτέριον τῆς ἐν Κατερίνῃ Ἑλλ. Εὐαγγ. Ἐκκλησίας
καὶ κατ' ἀπόφασιν καὶ ἐντολὴν αὐτοῦ ὁ προεδρεύων
ΧΑΡ. Δ. ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΣ (ἰατρός).

ΠΟΙΚΙΛΑ

—Καλὴ ἀρχή. Τὴν 17ην Ὀκτωβρίου συνῆλθεν ἐν Πύργῳ τῆς Ἠλείας τὸ Α΄. τοπικὸν Ἱερατικὸν Συνέδριον ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σ. Μητροπολίτου Ἠλείας κ. Ἀντωνίου. Κατ' αὐτὸ προσῆλθον οἱ ἱερεῖς τῶν Δήμων Λετρίνων, Ὀλυμπίας καὶ Ὠλένης. Τὰ πρὸς μελέτην καὶ ἀνάπτυξιν θέματα ἦσαν τὰ ἑξῆς: «Α΄. Ἐκκλησιάζονται οἱ Χριστιανοὶ σήμερον; ἐν ποίᾳ ἀναλογίᾳ καὶ διὰ ποίους λόγους; Β΄. Ποίας κοινωνικὰς πληγὰς ἀντιλαμβάνεσθε εἰς τὰς πόλεις καὶ πῶς θὰ δυνηθῇ ὁ ἱερεὺς τῆς σήμερον νὰ ἀντιμετωπίσῃ καὶ θεραπεύσῃ ταύτας; Γ΄. Ἡ θέσις τοῦ ἱερέως ἐν τῇ συγχρόνῳ κοινωνίᾳ· ὁ ἱερεὺς ὡς ἄνθρωπος, ὡς οἰκονόμος τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ὡς ἄγγελος εἰρήνης καὶ διαιτητὴς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, ὡς πιστὸς ὁδηγὸς τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτῷ ψυχῶν, ὡς ποιμὴν ἀναζητῶν διηνεκῶς τὸ πεπλανημένον, ὡς προσαγωγὸς ψυχῶν τῷ Χριστῷ. Δ΄. Ὁ ἱερεὺς ὡς παράγων κοινωνικός. Μέσα ἀνυψώσεως αὐτοῦ: μόρφωσις, ἦθος, χαρακτήρ, πίστις καὶ κατὰ Χριστὸν ζωή. Ε΄. Ἐλαττώματα μειώνοντα τὴν θέσιν τοῦ ἱερέως». Ἐν ἀρχῇ ὡμίλησεν ὁ Σεβασμιώτατος, ἐξάρας τὴν σημασίαν τῶν τοιούτων συνεδρίων, μεθ' ὃ ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν αἰδέσιμον καθηγητὴν κ. Γεώργιον Γιαννακόπουλον, ὅστις, ὁμιλήσας ὑπὲρ τὴν ὥραν, ἀνέπτυξεν ἐμπεριστατωμένως πάντα τὰ ἀνωτέρω θέματα, ἐκφράσας ἅμα τὴν χαράν του ἐπὶ τῷ ὅτι ἡ συγκρότησις τῶν ἱερατικῶν συνεδρίων θὰ παράσχῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὑψωθῇ ὁ ἱερὸς κλῆρος τῆς Ἠλείας εἰς ἐπίπεδον τοιοῦτο, πρὸ τοῦ ὁποίου θὰ ἀνοιχθοῦν εὐρεῖς οἱ πνευματικοὶ αὐτοῦ ὁρίζοντες. Εἶτα ἔλαβον τὸν λόγον οἱ αἰδέσ. κ.κ. Γ. Ἀναγνωστόπουλος, ἐρευνήσας τὸ περὶ ἐκκλησιασμοῦ ζήτημα, καὶ Κωνστ. Κωνσταντόπουλος, εἰπὼν γενικά τινα, καὶ ἐκηρύχθη ἡ λῆξις τοῦ συνεδρίου.

Συγχαίρομεν τοὺς σχόντας τὴν πρωτοβουλίαν τῆς συγκλήσεως τοῦ Συνεδρίου τούτου, καὶ εὐχόμεθα νὰ πολλαπλασιασθοῦν αἱ τοιαῦται συσκέψεις, αἵτινες πολὺ θὰ συντελέσουν εἰς τὴν ἀφύπνισιν τοῦ Ὀρθοδόξου κλήρου εἰς τὰς μεγάλας του ὑποχρεώσεις καὶ εὐθύνας.

—**Νέα Ἐκκλησία.** Κατὰ τὰς Ἀγγλικὰς ἐφημερίδας, οἱ Ἰησουῖται ἐν Πολωνίᾳ ὠργάνωσαν νέαν Ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλεσαν «Ἀνατολικὸν Σλαυϊκὸν δόγμα», καὶ ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ προσελκύσῃ πρὸς τὸν Παπισμὸν τοὺς ἐν Πολωνίᾳ ἀνήκοντας εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Τὸ νέον τοῦτο δόγμα ἀκολουθεῖ τὴν Ὀρθοδοξίαν ὅσον ἀφορᾷ κανόνας τινὰς καὶ τύπους, ἐπιβαλλομένους ὑπὸ τοῦ ἐν Πολωνίᾳ περιβάλλοντος. Οἱ ἱερεῖς τῆς «Ἀνατολικῆς Σλαυϊκῆς Ἐκκλησίας» θὰ νυμφεύωνται, ἡ δὲ Εὐχαριστία διὰ τοὺς λαϊκοὺς θὰ ἀποτελῆται καὶ ἐκ τοῦ ἄρτου καὶ ἐκ τοῦ οἴνου, ὡς καὶ παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις. Κατὰ τὰ ἄλλα θὰ ἀκολουθῇ τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, διοικητικῶς δὲ θὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ Πάπα.

—**Εὐοίωνος ἐκδήλωσις.** Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἧς ἐπελήφθη ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Νικολούδης, ἡ Σύγκλητος τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τὸ κάτωθι ἔγγραφον :

«Τὸ Ἀνώτατον ἡμῶν Ἐκπαιδευτικὸν Ἵδρυμα, ὡς ἐκ τῆς ὑψίστης αὐτοῦ ἀποστολῆς, πρῶτον καὶ βαθύτερον παντὸς συναισθανόμενον τὴν θλιβερὰν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν περιῆλθεν ἀπό τινος παρ' ἡμῖν ἡ ἐκπαίδευσις, πρῶτον καὶ κατὰ τὴν πρόσφατον ἀνακίνησιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ζητήματος συνεκινήθη ἐπὶ τῷ τόσον ζωηρῷ ἐνδιαφέροντι, ὅπερ ἐπέδειξε καὶ ἐξακολουθεῖ δεικνύων σχετικῶς ὁ κ. ἐπὶ τῆς Παιδείας ὑπουργός.

Κατὰ τὰς νῦν τελουμένας εἰσιτηρίους ἐξετάσεις τῶν μελλόντων φοιτητῶν, τὸ Πανεπιστήμιον ἔσχε διὰ πολλοστὴν φορὰν τὴν λυπηροτάτην ἀφορμὴν νὰ διαπιστώσῃ τὴν τρομακτικὴν ἀμάθειαν τῶν τέκνων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἐμνήσθη ἅπαξ ἔτι τῶν ἐπανειλημμένων, ἀλλὰ πάντοτε ματαίων, πρὸς τὴν Πολιτείαν εἰσηγήσεων αὐτοῦ περὶ ἀναστολῆς τοῦ κακοῦ.

Τὸ Ἐθνικὸν ἡμῶν Πανεπιστήμιον θέλει νὰ ἐλπίζῃ ὅτι ἡ σθεναρὰ καὶ ἀποφασιστικὴ ἐνέργεια τῆς Πολιτείας διὰ τὴν ἀποκάθαρσιν τοῦ Σχολείου ἀπὸ τῶν ἀναρχικῶν στοιχείων, ἅτινα δυστυχῶς ἤρξαντο ἀπό τινος νὰ λυμαίνωνται καὶ αὐτὴν τὴν ἐκπαίδευσιν ἡμῶν, καὶ διὰ τὴν ἐξύψωσιν τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας, θὰ ἐπικροτηθῇ ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ἔχει προσέτι τὴν ἐλπίδα, ὅτι τὰ μέχρι τοῦδε μέτρα τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας θ' ἀποτελέσουν ἀπαρχὴν εὐρυτέρας μελέτης πρὸς ρύθμισιν τοῦ ὅλου ἐκπαιδευτικοῦ προβλήματος, μάλιστα δὲ πρὸς ποιοτικὴν ἀνόρθωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς **Θρησκείας**, τῆς Ἠθικῆς, τῆς Ἰδέας τῆς Πατρίδος καὶ τῶν πορισμάτων τῆς Παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης.

Ἡ Πολιτεία δὲν πρέπει νὰ διστάσῃ πρὸ οὐδενὸς μέσου, συντελοῦντος εἰς τὴν ὁλοκληρωτικὴν τῆς ὑγιοῦς ἐκπαιδεύσεως ἀποκατάστασιν».

Ἕως τώρα τὸ Ἐθν. Πανεστήμιον μᾶς εἶχε συνειθίσει μὲ διδασκαλίας (ὡρισμένων καθηγητῶν, βεβαίως) ὑλιστικὰς καὶ ἀντιθρησκευτικάς, αἵτινες ἀπετέλουν κίνδυνον ἐθνικὸν οὐχὶ ὀλιγώτερον ἐπίφοβον τοῦ κομμουνισμοῦ τῆς σπείρας τοῦ «Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου», ἥτις εἶχεν ἐγκαθιδρυθῆ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας. Διὰ τοῦτο μετὰ βαθείας ἱκανοποιήσεως εἴδομεν τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφον τῆς Συγκλήτου, ὅπερ ἀποτελεῖ ἀπαρχὴν νέας κατευθύνσεως εἰς τὴν δημοσίαν ἡμῶν ἐκπαίδευσιν—κατευθύνσεως, ἥτις βασίζεται ἐπὶ τοῦ θεοπνεύστου γνωμικοῦ : «Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου».

Μετὰ λύπης εἰδοποιοῦμεν τοὺς φίλους συνδρομητὰς τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς» ὅτι, ὡς ἐκ τῆς συνεχοῦς ὑπερτιμήσεως τῶν τυπογραφικῶν, ἀναγκαζόμεθα ἀπὸ 1ης προσεχοῦς Ἰανουαρίου 1928 νὰ ὑψώσωμεν τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν εἰς δραχμὰς τριάκοντα (30) διὰ τὸ ἐσωτερικόν.